

DAS MUJ̣MIL ET-TÂRÎKH-I BA'DNÂDIRÎJE

DES

IBN MUHAMMED EMÎN ABU'L-HASAN AUS GULISTÂNE.

[Fasc. II: GESCHICHTE DES AHMED ŠÂH DURRÂNÎ].

NACH DER BERLINER HANDSCHRIFT HERAUSGEGEBEN

VON

OSKAR MANN.

BUCHHANDLUNG UND DRUCKEREI

VORMALS

E. J. BRILL

LEIDEN — 1896.

DAS MUJ̣MIL ET-TÂRÎKH-I BÂDNÂDIRÎJE

DES

IBN MUHAMMED EMÎN ABU'L-HASAN AUS GULISTÂNE.

DAS MUJ̣MIL ET-TÂRĪKH-I BA'DNÂDIRĪJE

DES

IBN MUHAMMED EMÎN ABU'L-HASAN AUS GULISTÂNE.

[Fasc. II: GESCHICHTE DES AHMED ŠÂH DURRÂNÎ].

NACH DER BERLINER HANDSCHRIFT HERAUSGEGEBEN

VON

OSKAR MANN.

BUCHHANDLUNG UND DRUCKEREI

VORMALS

E. J. BRILL

LEIDEN — 1896.

VORWORT.

Dem vor fünf Jahren erschienen ersten Hefte des «Mujmil et-târîkh-i ba'dnâdirîje» folgt nun das zweite, das den Text der fol. 46^b bis 104^a der Berliner Handschrift wiedergiebt. Es behandelt die Geschichte der östlichen Theile des iranischen Hochlandes nach dem Tode Nâdirs. Die Darstellung Emîns gruppiert sich naturgemäss um die Persönlichkeit des Ahmed Šâh Durrânî und dessen vielfache Feldzüge, so dass die Schilderung der schier endlosen Wirren in Khurâsân, die die Geschichte des beklagenswerthen Šâh Rukh zusammensetzen, lediglich als eine nur zum besseren Verständnis der Unternehmungen Ahmeds eingeflochtene beiläufige Digression erscheint. Dafür erhalten wir aber eine recht eingehende Erzählung der indischen Eroberungszüge Ahmeds, die uns bis tief hinein in die zerfahrenen Verhältnisse am Hofe von Dehli blicken lässt.

Über den Quellenwerth dieser Geschichte der ersten Zeiten des neuen afghanischen Reiches, besonders über das Verhältnis der Darstellung Emîns zu der des Muḥammad al-Muṭannâ Ibn-Ibrâhîm al-Ḥusainî, der auf Wunsch des Ahmed Šâh eine offizielle Geschichte der «glorreichen Thaten Seiner Majestät» schrieb (Rieu, Catalogue of the

VORWORT.

Persian Mss. in the Brit. Mus. I, 213), werde ich demnächst an einem andern Orte eine eingehende Untersuchung veröffentlichen.

Was den Text des vorliegenden Fascikels anbelangt, so habe ich mich trotz E. Beers Ausführungen in den Göttinger Gel. Anz. 1892, p. 580 ff. doch nicht entschliessen können, die indische Orthographie des Persischen durchzuführen. Es ist mir im höchsten Grade unwahrscheinlich, dass ein gebildeter Perser wie Emîn, der etwa im 30. Lebensjahr erst der Heimath den Rücken gekehrt hat, selbst nach ungefähr 25jährigem Aufenthalte in Indien seine Muttersprache in einer lautlich corrumpten Form niedergeschrieben haben sollte. In seinen Wortschatz ist natürlich vieles aus dem indischen Persisch übergegangen, — dafür haben wir in dem Târîkh genug Beispiele —, aber dass er die lautlichen Eigentümlichkeiten des Isti'mâl-i Hind schriftlich wiedergegeben haben sollte, halte ich für gänzlich ausgeschlossen. Dazu kommt, dass die Handschrift regellos durcheinander bald in persischer, bald in indischer Orthographie schreibt, ohne dass ein Überwiegen etwa der indischen Schreibung festgestellt werden könnte. Da sich nun aus einigen Anzeichen mit genügender Sicherheit folgern lässt, dass die Berliner Handschrift die Copie einer andern ist, und da ihre Schriftzüge durchaus indischen Ductus haben, also ihre Anfertigung in Indien, möglicherweise durch einen Inder, höchst wahrscheinlich ist, so möchte ich die Spuren des Isti'mâl-i Hind dem Abschreiber, und die ebenso häufige reinpersische Orthographie dem Original zugeschrieben wissen.

Ich habe mich daher bemüht, die persische Rechtschreibung streng durchzuführen. Wenn im Einzelnen hier und da noch gefehlt ist, so möge man bedenken, dass es immer

VORWORT.

sehr schwer hält, sich von dem vorliegenden Material, besonders wenn dies aus nur einer Handschrift besteht, zu emancipieren.

Im übrigen schulde ich gerade der erwähnten Anzeige Beers vielen Dank, und ich hoffe, dass in der grammatischen Behandlung des Textes im vorliegenden Hefte der Einfluss der Beerschen Aussetzungen nicht zu verkennen sein wird.

Die noch zu veröffentlichenden Theile des Werkes, in der Berliner Hs. 181 fol., enthalten die Geschichte des westlichen Persiens von Nâdirs Ermordung an bis 1196 H.

Ich hoffe, dass es mir möglichst bald vergönnt sein wird, diese höchst wichtige und ausserordentlich interessante Geschichtsquelle zum Druck zu bringen.

Indices nach Art der zum fasc. I gegebenen, sollen dann dem letzten Hefte folgen.

Herrn Dr. Andreas, an dessen Kenntnisse und grosse Belesenheit ich im Verlaufe der Arbeit gelegentlich zu appellieren nötig hatte, sei für seine stets bewiesene Hilfsbereitschaft auch an dieser Stelle mein bester Dank ausgesprochen.

Berlin, im August 1896.

OSKAR MANN.

Die erste Reise nach Wien, welche von dem verstorbenen Kaiser
im Jahre 1841 unternommen wurde, ist eine der interessantesten
Reisen, die jemals unternommen wurde.

Im Jahre 1841 wurde die Reise nach Wien unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.
Die Reise wurde von dem Kaiser selbst geleitet, und es
wurde eine große Anzahl von Menschen mitgenommen.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.
Die Reise wurde von dem Kaiser selbst geleitet, und es
wurde eine große Anzahl von Menschen mitgenommen.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.
Die Reise wurde von dem Kaiser selbst geleitet, und es
wurde eine große Anzahl von Menschen mitgenommen.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

Die Reise nach Wien wurde im Jahre 1841 unternommen, um
den Kaiser zu empfangen, der nach Wien gekommen war.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Pag. ۷۴ Zeile 1. Hinter در اواخر füge ein. Man er-

wartet etwa: در اواخر ایام سلطنت نادری.

» ۸۰ Zeile 3 liess خونریزی.

» ۸۴ » 7 » نون statt نون. Ebenso Pag. ۸۵ Z. 14.

» ۸۴ » 18 » اسفرار statt اسفرار. Ebenso Pag. ۸۵ Z. 1.

عاطفت نگردید پیشکشهای که از بلخ آورده بود گذرانیده داخل
 سرکار شد و شیرمحمدخان ولد شاه قلی خان وزیر که در ایل
 بلوچ میبود از خروج عبدالخالق مطلع گردیده با جمعی
 آهنگی قندهار و دو روز بعد از ورود بقندهار که خبر شکست
 انتشار یافت برادر عبدالخالق که در قندهار بود او را گرفته⁵
 همایون شاه ولد تیمورشاه که در حبس او بود از حبس بر آورده
 و شادیانه فتح بنام تیمورشاه بنوازش در آورده عریضه^۵ مشتمل
 بر اظهار این مطلب و ظهور خدمت خود نوشته بخدمت شاه
 مذکور فرستاد و همایون شاه هم حقیقت را نوشته مرسل داشت
 خدمت شیرمحمدخان درجه قبول یافته عفو جرائم او شد و¹⁰
 قلاع و قصباتی که در این برهم خوردگی از ید تصرف بیرون رفته
 بود مجدداً بحیطه تصرف آمده از آنجا کوچیده با لشکر
 باستقلال تمام روانه کابل و تا حالات تحریر که مطابق یک هزار و
 یک صد و نود و پنج هجریست تیمورشاه در کابل سریر فرمان فرمائی
 متمکن و قندهار و بلخ و بلوچستان و پشاور و غزنین و سایر¹⁵
 امکنه متصرفه احمدشاه در ید اختیار و زیاده بر هشتاد هزار
 سوار و پیاده با توپخانه و سرانجام پادشاهی در رکاب او میباشد

Z. 5. Das vor گرفته^۵ ist mindestens auffällig. Gemeint ist, wie aus Z. 10 hervorgeht, der برادر عبدالخالق خان, so dass wir erwarten würden: برادر عبدالخالق خان را که در قندهار^۵ بود گرفته^۵.

کوه میل به نشیب کردند تیمورشاه شیخ عبداللطیف خان را با
 دو هزار سوار بکومک غلامان فرستاد و در ورود تیمپ لشکر افغان
 از فراز به نشیب لشکر قزلباشیه بیکبار از جا بر آمده با
 تیغهای آخته به لشکر افغان حمله ور گردیده با یکدیگر در
 ۵ آویختند جماعه افغانه خیرگی را از حد گذرانیده نزدیک بود
 که غلامان قلماق را از جا بر دارند که دلاوران قزلباشیه مانند
 برق بر آنها تاخته شمشیر کج صاعقه کردار را بر ایشان حکم
 ساخته جمعی را مقتول و بجاك هلاك انداخته هر چند افغانه
 دلیرانه میکوشیدند لکن از ضرب دست یلان پای ثبات آنها
 ۱۰ لغزیده شکست فاحش خورده رو بفرار و جلوریز بسمت قندهار
 مهمیز بر تگاور گریز زده بدر رفتند و دلیران قزلباشیه دو
 فرسنگ که عبارت از پنج کروه باشد آنها را تعاقب نموده دو هزار
 نفر از آن جماعه را مقتول و هشت صد نفر زنده دستگیر و
 بخدمت تیمورشاه مراجعت نمودند شاه موصوف تحسین و آفرین
 ۱۵ بسیار بدلاوران قزلباشیه نموده آنچه دستگیر شده بودند بجماعه
 قزلباش امر بگردن زدن نمود حسب الحکم بعمل آوردند و زراعات
 جماعه غلیجه و سیاه خیمهای خانواری آن فرقه که در ارض
 راه کابل و غزنین واقع بود جماعه قزلباشیه را به تحزیب و پابمالی
 آنها حکم نمود چنانچه بموجب حکم آن م بعمل آمد
 ۲۰ برخوردارخان که قبل از وقوع حرب در شش فرسنگی با سپاه
 قیام داشت و در آمدن تعلل میورزید بعد از شکست فوج
 افغان از منزل سنگ سفید بعزم ملازمت تیمورشاه کوچیده در
 عرض راه تیمورشاه رسیده ملازمت نموده چندان منظور نظر

طلبیده دلداری و با هزار سوار در نزد خود نگاه داشت در روز
 دیگر عبدالخالق را اسهال قوی عارض گردیده که او بیحال و
 ناتوان نمود اراده داشت که دو سه یوم در غزنین توقف نماید
 جماعه افغنه قبول نکرده قسم نمود که تا دروازه کابل در جای
 مکت ننمایند عبدالخالق را سوار انباری فیل کرده روانه کابل⁵
 گردیدند در عرض راه قراولان یکدیگر را دیده خبر بسرداران
 خود رسانیدند برخوردارخان که از بلخ آمده بود در شش
 فرسخی لشکر تیمورشاه با لشکر خود فرود آمده در آمدن تعلل
 میورزید و خوانین قزلباشیه از کثرت لشکر افغنه که بیست و
 پنج هزار سوار بود از فتح مأیوس و توکل بر خدا کرده مستعد¹⁰
 شهادت میبودند که لشکر عبدالخالق از دربند مشهور بشش گاو
 نمایان گردید تیمورشاه با سرداران قزلباشیه دهنه دربند را گرفته
 توپخانه را بطرف دست راست و زنبورکخانه را در طرف چپ
 قرار داده سوار را در وسط نگاه داشته چهار صد نفر غلامان
 قلماق ترک را بحرب افغان مأمور نمود غلامان مذکور در دهنه¹⁵
 دربند طرح جنگ انداخته بکمان داری مشغول شدند جماعه
 افغان که قزلباشیه را مستعد حرب دیدند لشکر خود را سه تیپ
 کرده یک دسته در میان و دو دسته از دو طرف دامن کوه را
 گرفته جمعی را بحرب غلامان قلماق فرستاده با غلامان در آویختند
 تیمورشاه توپچیان را با زنبورکچیان فرمود که از طرف چپ تزلزل²⁰
 در ارکان وجود افغنه انداخته از ضرب گلوله تیپ از طرف
 دست راست را متفرق و پای ثبات آنها از جا بدر رفته از فراز

خوانین گفتند که ما قریب بیست سال است که با فرقه افغان
 در قندهار و کابل بسر برده ایم هر چند عداوت این فرقه با
 ما از قدیم الایام میباشند لکن الحال در ظاهر بسبب یکجا بودن
 و معاملات فی الجملة دوستی بهم رسیده اگر حالا ما با این جماعه
 ۵ حرب کنیم دو صورت است یا فتح خواهد شد یا شکست در
 صورت فتح کردن پادشاه بسبب هم قومی باز ایشان را مراعات و
 راتق و قاتق مهمات سلطنت کرده جماعه قزلباش را نخواهند
 پرسید و این جماعه هر یک از سرداران قزلباشیه را به بهانه
 بقتل میبرسانند در صورت شکست این جماعه تمامی اهل ایران
 ۱۰ که در این بلاد میباشند نهیب و قتل و غارت خواهند نمود
 تیمورشاه قسم یاد نمود که هر گاه در این وقت فرقه قزلباش
 با من یاری و اعانت نمایند و فتح از جانب ما بشود قتل
 افغان را باختیار شما و گذاشته هر کس از قزلباش که سری از
 افغان به نزد من بیاورد پنجاه تومان میدهم و سلوک بسیار
 ۱۵ خواهم کرد خوانین و سرداران نظر باضطرار و عاجز و قسم و
 وعدهای او قبول حرب افغان نمودند تیمورشاه سان لشکر
 قزلباشیه را دیده قریب بشش هزار سوار بقلم آمد سرداران مذکور
 بعرض رسانیدند که الحال توقف در این حرب جایز نیست
 باید توکل بر آفریننده جز و کل کرده بحرب شتافت هر چه
 ۲۰ خواهش الهی است خواهد شد تیمورشاه همان وقت سوار شده
 با جمعیت خود و توپخانه آهنگ حرب عبدالحالق نمود
 عبدالحالق خان در ورود بغزنین مردم قلعه دروازه را کشوده غزنین را
 به تصرف او دادند عبدالحالق جعفرخان و صادق خان را

فرستاده و برادر خود را با لشکر از قندهار بر آمده روانه کابل گردید از استماع این خبر تیمورشاه مضطرب و امرا و سرداران اطراف کابل و جلالآباد و پشاور را فرمان نوشته احضار نمود احدی اطاعت فرمان نکرده جواب هم ننوشتند تیمورشاه جعفرخان کابلی و صادق خان ولد ولی محمد خان جوانش را با یک هزار سوار بجهت ۵ محافظت قلعه غزنین مأمور و برخودار خان که در بلخ بود با لشکر احضار نمود و سرداران که در لشکر تیمورشاه بودند هر یک را رأی جدا و خواهش خود رویه نفاق را پیش نهاد خاطر کرده منتظر ورود عبدالخالق خان بودند والده تیمورشاه که احوال سرداران و لشکرا مختل دید عبدالله خان مامیزه که در ۱۰ ایام احمدشاه صاحب جمعیت و مرتبه و خدمت دیوان بیگی نری مقرر بود در حرم به نزد خود طلبیده دست تیمورشاه را گرفته بدست او داد و چادر خود را بر سر او افکند و گفت این پسر شاه دران را بتو سپردم اگرچه در میان افغان چادر بر سر کسی انداختن علامت دخیل شدن است چون ولد عبدالله خان ۱۵ و جمعی از اوایل او در لشکر عبدالخالق بودند فایده از این گفتگو و دخیل شدن مترتب نگردید تیمورشاه زیاده مضطرب گشته بوقت عصر خوانین و سرکردگان قزلباشیه را به نزد خود طلبیده بزبان عاجز بیان اظهار استمداد و اعانت از ایشان نمود

Z. 1. خود را hat die Hs. Wie dem hier vorliegenden Anakolouth abzuhelfen ist, vermag ich nicht zu sagen.

Z. 10. Hs.: لشکرا مختل را. Eines der beiden را ist notwendig zu streichen.

Z. 12. Die Hs. hat: و در حرم.

عبدالخالق خان مذکور برادر خود را برای تحصیل فرستاده بود
در جواب وزارت پناه گفت که تا حال زر نرسیده است هر وقت
خواهد رسید بخانه عاید خواهد شد شیخ عبداللطیف خان
برای تأکید چند نفر دیگر بر عبدالخالق خان محصل تعیین
۵ فرستاده خان موصوف چون زر موجود نداشتن از خوف محصلان
شب‌اشب با يك نفر پیش خدمت بسمت قندهار روانه شد
تیمورشاه از قرار او مطلع شده جمعی را برای گرفتن او فرستاد
سواران تلاش بسیاری کرده او را نیافتند بر گشته بعرض رسانیدند
عبدالخالق مذکور بمیان ایل غلیجه رفته شب را در آنجا بسر
۱۰ برده روز دیگر از آنجا روانه شده خود را بجماعه ابدالی رسانیده
بعد از ملاقات با سرداران و صاحب اختیاران ایل لب بشکوه
و شکایت تیمورشاه کشود سرداران و قاطبه ایلات که از تیمورشاه
ناخوش بودند عبدالخالق مذکور را بسر داری خود اختیار و
بخطاب شاه موسوم و با بیست هزار سوار جزار افغان روانه
۱۵ قندهار و در ورود در آنجا قندهار را محصور نموده همایون شاه ولد
تیمورشاه که در سن ده سالگی و از جانب پدر نایب بود با
ولد میر هزار خان علی کوزه که نایب همایون بود بدست آورده
قندهار را متصرف و سرانجام احمدشاه هر چه بود بحیطه ضبط آورده
و از تجار آنجا پنج شش لك روپیه گرفته بجماعه افغانه تقسیم
۲۰ و بهرات و سند و بلوچستان و ایلات غلیجه.... مبنی بر استقرار
پادشاهی خود و اطاعت آنها بسلطنت و بغی از تیمورشاه نوشته

با جمعی از سپاه بسمت بلخ فرستاد در نزدیک قندهار از قبادخان اوزبک شکست خورده لشکر متفرق و سرداران فرار نموده به لشکر تیمورشاه ملحق گردیدند قبادخان نظر باین فتح نمایان مصمم کابل و اراده حرب تیمورشاه نمود از طالع تیمورشاهی یکی از خویشان او که از او نفاخاطری داشت در شب او را^۵ بقتل رسانید از انتشار خبر قتل او مجدداً تیمورشاه برخودارخان را با جمعی از سپاه قزلباش و افغان بسمت بلخ فرستاد چون مقابل کوئی نداشت خان موصوف شهر بلخ و اطراف او را بحیطة تسخیر آورده چند رأس اسب بلاخی و قریب سی صد نفر غلامان قلماقی بخدمت تیمورشاه فرستاد چون در آن وقت زمستان^{۱۰} شدت داشت بجای حرکت نکرده در بلخ قشلاق نموده.... بعد از نوروز سلطانی بموجب ميعاد که از محاللات مستأجری داخل خزانه تیموری نگردید فرمانی باسم شیخ عبداللطیف خان که در آن آوان برترتبه وزارت سرافراز بود صدور یافت که از عمال و مستأجران زر سرکارا بوصول رسانیده انفاق خزانه نماید وزارت پناه^{۱۵} حسب الحکم بهمه جا محصلان تعیین نمود برای رسانیدن زر بعبدالخالق خان سدوزه که شکارپور را بشش لک اجاره نموده و تا آن زمان دیناری انفاق خزانه نکرده بود محصل فرستاد

Z. 11. Hinter قشلاق نموده... scheint wieder eine Lücke; wenigstens fehlt das Verbum finitum. Da weiter unten Berkhurdâr Khân noch in Balkh sich befindet, so kann nicht viel weggelassen sein. Vielleicht ist نمود statt نموده zu lesen, wofür das vor بلخ fehlende و spricht.

اسکندر شاه بود باین مضمون مسطور مرقوم گردید که برادر کامکار
و ولیعهد نامدار اسکندر شاه را بر داشته و زود خود را بحضور
رسانند و شقه علیکده ۴ با اسکندر شاه مبنی بر طلب نوشته
ارسال داشت نصیرخان در فرستادن شیرمحمدخان تعلل ورزیده
۵ و جهانخان بمضمون فرمان اطاعت نموده با اسکندر شاه از پشاور
بر آمده وارد کابل و پرویز ولد اصغر احمد شاه که در آنجا بود
همراه گرفته روانه خدمت تیمورشاه و در قندهار برکاب تیموری
رسیده شاه موصوف برادران را احترام و جهانخان را محبوس و
زمانخان برادرش را چوب بسیاری زده مبلغی بعنوان جریمه از
۱۰ جهانخان و برادرش گرفته جهانخان را حسب الاستدعای خوانین
افغان از حبس بر آورده بقید نظر میداشت بعد از فراغ از
مقدمات از قندهار کوچیده روانه کابل در ورود آنجا سرای
احمدشاهی آنچه بود بحیطه ضبط آورده و خواجه سرای که در
ایام احمدشاه صاحب اختیار کابل و لاله پرویز بود چوب بسیاری
۱۵ زده اموال او را ۴ گرفته با برادران بدستور ایام پدر بنا بر سلوک
گذاشته همگی را در حرم سرا جای داده بوقت اکل طعام همه
برادران را به نزد خود طلبیده اسکندر شاه را با خود و سلیمان شاه
و پرویز را با یکدیگر در اکل شریک و دیگران را بدستور سابق با
ولدان لقمانخان که از عهد احمدشاه در حرم سرا میبودند ردیف
۲۰ نموده و هنگام سواری بدستور پادشاهان خود در پیش اسکندر
که ولیعهد بود از عقب و سلیمان و سایر برادران بعد از
اسکندر میرفتند بعد چندی برخودارخان و پیر دوستخان را

افغان و از شرارت و بدنفسی او ابلیس لعین از ترس در زاویه
کم‌نامی مخفی و مستور میبود اگر بذكر احوال او پردازد بطول
میانجامد یک فقره از رفتار و گفتار او مسطور میگرد که در
آن روز که سلیمان‌شاه باستقبال تیمورشاه از قندهار روانه شد آن
ملعون در شهر بود اتفاقاً تابوت مرده را از کوچه که خانه او بود 5
جهت دفن میبردند برخوردار مذکور مطلع گردیده بر سر راه
آمده عنفاً تابوت مرده را بر زمین زده روی مرده بیچاره را کشوده
و کارد از کمر کشیده گوش و بینی مرده را برید خطاب باو
نمود که ای مرده وقتیکه به نزد مردگان دیگر رسیدی بگو که
خبردار باشید که برخوردار از عقب خواهد آمد و سزای 10
خواهد داد بهر تقدیر خان ملعنت‌نشان در ایام احمدشاه بضبط
و نسق لشکر مأمور و در این آوان از طرف سلیمان‌شاه به بند
و بست قلعه قندهار مقرر و سلطنت سلیمان‌شاه منظورش بود
از ورود تیمورشاه بقندهار و نتیجه بر عکس متزلزل و خوف
گشته خود را بمقبره احمدشاه رسانیده ریسمانی در گردن و بنج 15
ریسمان را نزدیک لحد کوبیده نشست بعد از دو روز که تیمورشاه
برای فاتحه و زیارت قبر احمدشاه آمد برخوردار را دید که غران
بداختر مانند میمون در سر قبر پدر بامید عفو جرائم بنج دور
و مصدر گردیده شاه مذکور خط نسیان بر صفحه عصیان او
کشیده او را دل‌آسا نموده با خود همراه گرفته بمکان خود معاودت 20
و فرمان بنام نصیرخان بلوچ که در نزدیکی قندهار سکنا داشت
مبنی بر جلوس خود [و] طلب شیرمحمدخان ولد وزیر نوشته با
خلعت فرستاد و فرمانی دیگر بجهان‌خان که در پشاور در خدمت

رفتن بایل عبدالله خان ترغیب نمود خان موصوف مصمم رفتن
 گردیده سلیمان شاه در سد و منع بر آمده مفید نیفتاد
 وزیر مذکور ولدان خود را که شکرالله خان و دیگری آزادخان نام
 داشت با دو نفر از همشیره زاده ها همراه گرفته بسمت ایل روانه و
 5 بخیمه عبدالله وارد گردید عبدالله خان هر پنج نفرا گرفته حبس
 و عریضه به تیمورشاه نوشته گرفتن وزیر و ولدان او را اطلاع
 داده بعد خود هم محبوسین را همراه بر داشته روانه لشکر تیمورشاه
 گردیده در منزل سیاه من مضاف فراه به لشکر تیمورشاه رسیده
 وزیر و محبوسین را به نظر او رسانید همان وقت وزیر را با محبوسین
 10 بقتل رسانیده با لشکر بسمت قندهار مرحله پیما گردید بعد از
 قتل وزیر و فرزندان و همشیره زاده ها و امیر تیمورشاه روانه قندهار
 گردید سلیمان شاه از وقوع قتل وزیر و فرزندان و میل جماعه
 افغانه بآن طرف بی استقلال و خایف گردیده کلام الله را وسیله
 نجات خود نموده جمائل و باستقبال برادر از قندهار بر آمده در
 15 دو فرسخی با تیمورشاه ملاقات نموده قران را بهر دو دست گرفته
 بجهت عفو جرائم شفیع نمود تیمورشاه قران را گرفته بوسیده بر
 سر گذاشت و برادر را در بر کشیده دلجوئی بسیار نموده باتفاق
 روانه قندهار گردیدند همانجا تیمورشاه در پیش و سلیمان شاه
 در عقب باین نهج وارد قندهار همگی علی قدر مراتب پیشکشها
 20 گذرانیده مورد نوازشات گردیدند برخوردارخان از خوانین مشهور

Z. 11. Vielleicht ist zu lesen: و چون امیر الحج so liesse sich wenigstens die notwendige Conjunction am leichtesten ergänzen.

از اراده او مطلع شده با شاه قلی خان وزیر مشورت و چند قاطر را
 اشرافی حمل نموده بسمت قلات که مکان سکنای جماعه غلیجه
 است بصحابت دوست محمد خان ولد وزیر فرستاد که هر قدر
 لشکر بیشتر شود بزودی سرانجام نموده خود را بقندهار برساند
 و ولد دیگر وزیر که شیر محمد خان نام داشت بسمت بلوچستان⁵
 به نزد نصیر خان بلوچ بجهت کومک و امداد فرستاد عبدالله خان
 دیوان بیگی که یکی از رؤسای افغان و از شاه سلیمان رنجیده خاطر
 بود بوقت عصر از قندهار بدون اطلاع بر آمده بمیان ایل خود
 رفت جماعه ابدالی که از سلیمان شاه مذکور بسبب تشیع
 او [و] قتل جمعی از افغانه که در ایام احمد شاه از او بوقوع رسیده¹⁰
 بود متوحش و باعث رفتن عبدالله خان که رئیس ایشان بود
 یکیک و دودو از قندهار بر آمده خود را بمیان ایل بخانهای خود
 میرسانیدند سلیمان شاه از حرکات آنها مطلع شده برخوردار خان را
 بمحافظت شهر و منع رفتن مردمان نمود و اختیار دروازه شهر را
 به برخوردار خان وا گذاشت خان موصوف بحراست پرداخت و¹⁵
 خبر آمدن تیمورشاه انتشار یافت دوست محمد خان از استماع این
 خبر مضطرب شده قبل از جمعیت فرقه غلزه روانه قندهار گردید
 در عرض راه بمیان ایل عبدالله خان در ظاهر با او از راه مواسات
 بر آمده در خفیه جمعی را تعیین نموده که اگر اراده رفتن کند
 او را بیرون رفتن از میان خیل ندهند و خبر قید دوست محمد خان²⁰
 در قندهار انتشار یافت والده او بیقراری و اضطراب نموده وزیر را

Z. 7. دیوان بیگی unsicher. Die Hs. hat نیکی; der erste Theil
 ist sehr undeutlich geschrieben.

دویم خود سلیمان‌شاه نامزد نمود کابل را ببولد دیگر که پرویز نام داشت و اسکندر شاه را ولیعهد و او را بسمت پنج‌آب مأمور فرمود و خود از قندهار کوچیده در سه منزلی قندهار که محل سکناي ایلات افغان و خوش‌آب و هوا میباشد نزول و آزار زیاده شدت کرده در اواخر ماه جمادی الثانی سنه ۱۱۸۵ دنیای فانی را وداع نموده بسرایی آخرت شتافت امرا و ابنای دولت احمدشاهی از خوف ایلات افغان در صورت اطلاع آنها و نهیب و تاراج اساسه سلطنه این خبر را مخفی داشته محافه ساخته و نعش را در میان محافه گذاشته بدستور ایام حیات موافق قاعده و ۱۰ قانون سلطنت از آن مکان کوچیده روانه قندهار گردیدند دختر شاه‌قلی‌خان وزیر که زوجه شاه سلیمان بود از فوت شاه درانی مطلع شده باستعجال قاصدی به قندهار به نزد زوج خود سلیمان‌شاه فرستاده او را از فوت پدرش اطلاع داد و باو نوشت که پیش از اطلاع برادران و سرداران دیگر بند و بست سلطنت را ۱۵ باید کرد.... و نعش را آورده در یک منزلی قندهار حقیقت را ظاهر نمودند سلیمان‌شاه سیاه‌پوش شد نعش را بشهر آورد در باغچه که نزدیک دولتخانه شاه بود مدفون نموده و خود بر تخت سلطنت جلوس نموده چون خبر جلوس او به تیمورشاه رسید لشکر اطراف هرات را فراهم آورده روانه قندهار گردید سلیمان‌شاه

Z. 15. Hinter باید کرد scheint eine grössere Lücke. Der Gedankengang wäre etwa so fortzuführen: Sulaimân Sâh verliess auf das Schreiben seiner Frau hin Kāndahâr, und traf die Offiziere auf ihrem Marsche nach K. «Sie brachten den Leichnam zu ihm, etc.»

طوی سرکردگان افغان بخدمت شاه درانی آمده بعرض رسانیدند
 که الحال ماندن در خراسان بسبب سرکشی دلاوران این مملکت
 بجز زیان سودی نخواهد بخشید رفتن بقندهار صلاح دولت است
 و اگر تأخیری در این امر واقع شد کار بفساد خواهد کشید
 و امری پیشرفت نخواهد شد شاه درانی از گفتگوی سرداران⁵
 از خواب غفلت بیدار شده و بجهت مصلحت وقت خاموش
 ماند و از مدتها بود که بازار جذام مبتلا و در این اوقات
 آزار مذکور شدت نموده رضا به برگشتن بسمت هرات و قندهار
 گردید و افغانه از شدت آزار او بسیار خوف و همان ساعت
 عطف عنان بجانب هرات نمود و در ورود به هرات چند روز¹⁰
 در آنجا مقام نموده آزار او بحدی شدت نمود که کرم در دماغ
 او افتاده که در وقت اکل کرم از دماغ بدهن او میافتاد از این
 سبب به پشت افتاده دیگری بقاشق آتش و طعام بخلق او
 میریخت آخر الامر کار او بجای رسید که سخن او را کسی
 نمیفهمید مگر یاقوت خان خواجه سرا که بخدمت قوللراقاسی گری¹⁵
 سرافراز بود و در اواخر او هم سخن او نمیفهمید احمدشاه عاجز
 و مضطر شده هر سخنی را بدست خود مینوشت یاقوت خان
 دریافت کرده اجرا مینمود افغانه شاه مذکور را باین حال بر
 داشته روانه قندهار گردیدند در ورود بقندهار شاه درانی احوال
 خود را دیگرگونه دیده بامر وصیت پرداخت هرات و توابع آنرا²⁰
 به تیمورشاه وا گذاشته او را روانه هرات نمود و قندهار را بولد

Z. 7. Die Hs. hat falsch: جزام.

Z. 15. Die Hs. hat wieder: قوللراقاسی.

دور رفته اطراف خود را بسنگر مستحکم نموده در فکر حرب بودند که فرمان شاه درانی رسید که با نادر میرزا صلح نموده از هانجا بر گردند جهان و نصیر خان بموجب حکم احمد شاه از در صلح بر آمده مضمون فرمان را گوشزد نادر میرزا و عبدالعلی خان 5 کرده مصمم مراجعت گردیدند عبدالعلی خان چند رأس اسب بپردازان افغان داده لشکر افغان از آنجا کوچیده روانه اردوی شاه درانی گردیدند و برای جهان خان و نصیر خان ۴ چهار رأس اسب فرستاد بعد از ورود به لشکر احمد شاه برای انجام امر وصلت مجدداً شاه قلی خان را بمشهد مقدس بخدمت حضرت 10 شاه رخ شاه با چند زنجیر فیل و تحایف بسیار برای نصرالله میرزا همراه وزیر فرستاده و خطاب فرزندی حضرت نصرالله میرزا در خطوط یاد فرموده بعد از ورود شاه قلی خان خدمت حضرت شاه رخ و گذرانیدن هدایا بخدمت حضرت میرزائی درخواست اسب سواری نصرالله میرزا که موسوم بغریب و عدیل او در ملک 15 خراسان نبود بجهت احمد شاه نمود نصرالله میرزا اسب مذکور را بحضور طلبیده تسلیم وزیر نمود وزیر بر خواسته جلو اسب را گرفته گرنش بجا آوردند همان ساعت روانه حضور شاه درانی گردید احمد شاه از دیدن اسب مشعوف شده خیمه علیاحده بجهت اسب نزدیکی سرافرده استاده کرده بعد از دو روز علیاحجاب 20 گوهر شاد بیگم بنت حضرت شاه رخ را بعقد تیمورشاه بر آورده سرکردگان افغانه با روسا و بزرگان لشکر افغانی باعزاز تمام هودج زرنکار شاهزاده را به لشکر رسانیده احمد شاه و بقیه سپاه استقبال نموده بآئین شاهان بمکان مقرر فرود آوردند بعد از اتمام امر

حضرت شاه‌رخ‌ی مطلع شده تا در بارگاه باستقبال آمده حضرت
شاهی را باعزاز داخل بارگاه نموده در یک مسند با یکدیگر نشسته
طرح دوستی و مواخضات بعمل آورده برای استحکام مودت شاه
درآنی صبیّه مرضیه حضرت شاهی را بجهت تیمورشاه ولد خود
خواستگاری نموده تحایف و هدایای بسیار از نظر شاه‌رخ‌شاه 5
گذرانیده شاه ذی‌جاء روانه مشهد مقدس و بعد از ورود
دوست محمدخان و خوانین افغان باردوی احمدشاهی خبر قتل
علی‌مردان‌خان و هزیمت نادر میرزا در لشکر افغان انتشار یافت
شاه درآنی از استماع این خبر مسرور شده شش هزار سوار به
تسخیر قلعه گلستانه من مضافات مشهد مقدس که تمام سکنه 10
آنجا سادات عالی‌مقام ذوی‌الاحترام بودند فرستاد اهالی آن قلعه
از فرستادن لشکر بیخبر و بخاطر جمع در مکانهای خود بودند
که لشکر افغانه رسیده بدون جنگ و جدال داخل قلعه مذکور
گردیده جمعی از سادات را مقتول و برخی را دستگیر کرده و
اموال و اسباب اهالی آنجا را نهیب و غارت و اسرا که نزد احمدشاه 15
آوردند قزلباشیه که در اردو بودند اسرا را خریداری کرده روانه
مشهد مقدس نمودند و جهان‌خان و نصیرخان بعد رفتن
نادر میرزا بسلطان‌آباد از منزل خود کوچیده وارد سلطنت‌آباد
نادر میرزا و عبدالعلی‌خان که در قلعه بودند بامر قلعه‌داری
پرداخته لشکر افغان مذکور قلعه را محاصره نموده جوانان دلاوران 20
جمعی از قلعه بر آمده در میان باغات با افغانه طرح جنگ
انداختند جمعی از لشکر افغان را طعمه شمشیر آبدار نموده
لشکر افغان از خیرگی دلاوران متوهم شده نیم فرسنگ از باغات

هرات روانه میشوند و شاه‌قلی‌خان را بجهت مصالحه بمشهد مقدس
 بخدمت حضرت شاه‌رخ‌شاه فرستاد وزیر مذکور وارد مشهد
 مقدس و زیارت روضه رضویه علیه السلام مشرف و بعد از
 زیارت بچهار باغ رفته شرف ملازمت شاه‌رخ‌ی در یافته بعرض
 ۵ رسانید که شاه درانی بجهت زیارت آمده نه از برای جنگ و
 جدال و قبل از این مشهد مقدس را بامنای دولت سپرده اند
 حضرت شاه‌جرا در صلح بسته در مقام جدال بر آمده اند
 شاه‌رخ‌شاه فرمود که ما را هم با شاه درانی جنگی نمیباشد
 نصرالله‌میرزا که گرم و سرد روزگار را ندیده است نظر بسلوک
 10 شما بنما را بر حرب گذاشته است شما رفته او را رضامند کرده
 شاه درانی برای زیارت تشریف بیاورند شاه‌قلی‌خان بخدمت
 حضرت میرزائی آمده عرض مدعا نمود حضرت میرزا فرمودند
 که اگر عرض شاه درانی زیارت کردن است خود با چند نفر از
 مخصوصان تشریف آورده فیض‌یاب گردند شاه‌قلی‌خان بعرض
 15 رسانید که شاه درانی از سه ماه است که وارد این ملک گردیده
 و از جانب حضرت شاه کسی سبقت بملاقات نکرده الحال
 چگونه خاطر جمع خواهند بود که خود به تنهایی تشریف
 بیاورند حضرت میرزا جواب این را موقوف بر ملاقات حضرت
 شاه‌رخ‌ی والد خود گذاشته بعد از ملاقات خود با والد بزرگوار
 20 صلاح در این دیدند که شاه‌قلی‌خان دوست محمدخان ولد خود را
 با چند نفر افغان در شهر گذاشته و خود با حضرت شاه از
 مشهد بر آمده روانه اردوی احمدشاه گردیدند احمدشاه از آمدن

طمس و غاین و گوناباد و سایر بلاد متعلقه بشما تفویض گشته
 نزاع از جانبین بر خواهد خواست و در این باب جهان‌خان
 و نصیرخان هم نوشته شد که حرب را موقوف داشته بموجب
 فرمان شاهی مترصد مراجعت باشند بعد از نوشتن این خطوط
 وزیر با تدبیر بعرض احمدشاه رسانید که تمام مملکت خراسان⁵
 باین دولت در اطاعت و انقیاد را بسته مستعد حرب و جدال
 میباشد و مدتیست که بندگان شاهی با سرانجام دارای
 وارد این دیار گردیده و مشهد مقدس را محصور دارند هنوز فتح
 الباقی نشده بعلاوه آنکه رسول‌خان قوللراقاسی با جمعی کثیر
 در جنگ علی‌مردان‌خان در معرکه جدال قتیبل گردیده هر گاه¹⁰
 سرداران و نامداران خراسان با یکدیگر اتفاق کرده بمقابله پردازند
 کار بسیار مشکل و رسیدن قلیلی از این لشکر بقندهار از ضرب
 و ستم مردان کارزار این مملکت و دیار بنظر نمیاید و در این
 اوقات انوچه و رسد هم بلشکر نمیرسد و برودت هوا هم غازیان را
 بی دست و پا کرده صلاح در این است که با نصرالله میرزا و¹⁵
 علی‌مردان‌خان بهر نوع مصلحت دانند صلح کرده ولایات
 متعلقه هر یک را باو وا گذاشته امسال بهرات و قندهار مراجعت
 کرده بعد از نوروز فیروز با تدارک شایان مراجعت نموده به
 تمشیت و تسخیر این ملک پردازند احمدشاه تدبیر وزیر را
 پسندیده فرمان باسم جهان‌خان و نصیرخان نوشته که بهر نوع²⁰
 دانند با علی‌مردان‌خان صلح نموده مراجعت و برکاب حاضر شوند
 و مقرر نمود که اسبهای خاصه را نعلبندی کرده مهیا باشند
 که اگر خبر شکست جهان‌خان و نصیرخان برسد فی الفور بسمت

اشتران را بجهت حفاظت بر بالای آن گذاشته در پناه او
 خزیدند علی مردان خان همان شب جمعی را بقلعه موسوم بکردوی
 فرستاده علی الصباح با نادر میرزا کوچیده بقلعه مذکور وارد و
 طرح جنگ انداخته لشکر افغانه صرفه در جنگ میدان ندیده
 از ترس ضربدست دلاوران سنگر را مأمن خود مقرر و همگی
 مستعدّ حرب نشسته بمیدان حرب بر نیامدند علی مردان خان
 از توهم جماعه افغان مطلع گشته رویه حزم و احتیاط را از
 دست داده دلیرانه با جمعیت خود یورش بر سر سنگر آورده
 خود را به نزدیک سنگر رسانیده که بیکبار لشکر بلوچ و افغان
 10 بشلیک زنبورک و تفنگ دست کشاده مانند تگرگ گلوله بر
 دلاوران باریدن گرفتند علی مردان خان با شش صد نفر از غازیان
 بضرر گلوله مقتول و لشکریان که خود را بی سردار دیده با نادر میرزا
 فرار نموده معاونت بقلعه کردوی نمودند و لشکر افغانه از سنگر
 بر آمده قلعه مذکور را محصور و در شب دویم نادر میرزا با غلامان
 15 خود از قلعه بر آمده عازم سلطان آباد گردید افغانه مطلع شده
 سدّ راه و برای گرفتن میرزا جدّ و جهد نمودند حضرت میرزا
 که از چهار جانب راه را بر خود مسدود دید متهورانه خود را
 بسپاه افغان زده دو نفر را به تیغ آبدار از اسب غلطانیده با
 چند نفر از غلامان از میان سپاه افغان بیرون آمده خود را
 20 بسطان آباد رسانید و در روز قبل از جنگ و شکست و قتل
 علی مردان خان نوشته شاه قلی خان وزیر شاه درانی بعلی مردان خان
 رسیده بود مضمون اینکه دو روز حرب را موقوف دارید که آنچه
 خواهش شما است شاه درانی بعمل آورده حکومت طون و

درآنی رسید شاه مذکور چهار هزار نفر بسرکردگی رسولخان قوللراقاسی بمقابل نادرمیرزا فرستاد و در نزدیکی محلات گوناباد تلاقی فریقین شده نسیم فتح و ظفر بر پرچم عالم دلاوران [نادرمیرزا] وزیده لشکر افغانه را از پیش بر داشته نه صد و پنجا و پنج نفر با رسولخان سردار طعمه شمشیر غازیان شیرشکار گردیده رایت⁵ افغانی نگونسار و ما بقی راه فرار اختیار و محمد رضاخان ولد عبدالعلیخان عرب میشمسست که در آن لشکر شرارت آثار که برای اصلاح امور آن دیار آمده استقرار داشت مقتول و خود را با احمدشاه رسانیده حقیقت را بعرض رسانیدند احمدشاه متوحش شده جهانخان را با هشت هزار سوار و نصیرخان بلوچ را با شش¹⁰ هزار پیاده بحرب میرزا و علی مردان خان فرستاد علی مردان خان بعد از فتح وارد ترشیز و بتدارک سفر مشهد بحرب شاه درآنی مشغول جمع آوری سپاه گردید در این بین خبر رسیدن جهانخان و نصیرخان و هشت هزار سوار افغان بنشش فرسخی سلطان آباد که محل سکناى عبدالعلیخان است رسید علی مردان فرصت¹⁵ استمداد از سرکردگان اکرا و سایر بلاد نیافته با جمعیت خود از سلطان آباد حرکت بقلعه بالامکان که چهار فرسخی لشکر افغان بود وارد گردید افغانه مطلع شده مخوف و بسبب کم آبی همان شب از آن مکان کوچیده دو فرسنگ بعقب رفته از خوف علی مردان خان در اطراف خود سنگری ساخته جهازات²⁰

Z. 2. قول المراقاسی statt قوللراقاسی der Hs. nach pag. ۱۴۳ Zeile 9, wo der Titel richtig geschrieben ist. (cf. Fasc. I, p. 28, Anm. 3).

خود را يك جا منعقد سازند باستعجال خود را بدروازه رسانیده
 ميرسانيد بهمين نوع مدتی با لشکر شاه درانی که يكصد و
 بیست هزار سوار بودند با هزار نفر پیاده و پانصد سوار زن و
 خورد کرده جمعی کثیری از آن لشکر را زخمی و بقتل رسانید
 ۵ يك روز قریب دو هزار کس از لشکر افغان بباغی که نزدیک
 شهر بود رفته و بخرابی باغ مذکور دست انداز گردیدند نصرالله میرزا
 اطلاع یافته پانصد نفر پیاده را بر داشته و خود هم پیاده از
 شهر بیرون رفته و سیصد سوار را در نزدیکی خندق در یسقو
 گذاشته که بوقت ضرورت حاضر باشند خود را با پیاده ها باطراف
 ۱۰ باغ رسانیده پیادگان را بشلیک تفنگ امر نمود تفنگچیان
 زحل نشان بیکبار شلیک نموده جماعه افغان متوحش بطرف
 سنگر متوجه گردیدند که تفنگچیان آنها را از اطراف هدف
 گلوله نموده جمعی را مانند برك درختان بر زمین ریختند تنه
 رو بفرار نهاده سواران یسقو بر ایشان تاخته اکثری را بنوک سنان
 ۱۵ جانستان از پای در آورده و برخی را طعمه شمشیر آبدار نموده
 بقیة السیف خود را بسنگر رسانیده از تهور و جلالت نصرالله میرزا
 با قلیل سوار و پیاده لشکر افغان خوف شده دیگر از سنگر
 بیرون نیامدند آن روز هشت صد نفر از آن جماعه بقتل
 رسید و در این وقت خبر جمعیت نادر میرزا و علی مردان خان
 ۲۰ زنکوئی و سایر سرکردگان و حرکت ایشان از طبس بسمع شاه

Z. 8. یسقو Dies vermutlich türkische Wort vermag ich nicht nachzuweisen. Ebenso Zeile 14. Die Lesung ist ziemlich sicher.

بیاورد که رفع شرّ افغان ناپگار بغیر از استمداد و معاونت
 حضرت کریم‌خانی که تهمتین روزگار و سرکوب و گردن‌شکن
 سرکشان گردن‌فراز است صورتی دیگر بنظر نمیاید چنانچه همان
 وقت نادر میرزا حسب الامر از مشهد مقدس بر آمده بعزم رفتن
 عراق روانه و در ورود بطبیس که سرحدّ خراسان و عراق است⁵
 علی‌مردان‌خان زنکوی ملازمت نموده از اراده و مکنون ضمیر
 نادر میرزا مطلع شده مانع رفتن او بعراق گردید و عرض نمود
 که نهضت حضرت میرزا بعراق برای امداد محض بدنامی و
 سرگشتگی سرداران و نامداران این بلاد است همان وقت جمیع
 اطراف و جوانب خطوط نوشته خوانین ذی‌شوکت با جمعیت¹⁰ را
 بحرب افغان تحریک نموده بجمع‌آوری لشکر مشغول گردید از
 آن جانب احمدشاه از مقام جام و لنگر کوچیده و طیّ مراحل
 نموده بمحلّ موسوم بخلوئی که نزدیک مشهد است مضرب
 خیام نموده حکم بساختن سنگر نمود و حضرت شاه‌رخسار
 فساد ضمیر شاه درانی مطلع شده که مصمم بر گرفتن شهر¹⁵
 است و تا شهر مفتوح نشود از همان جا حرکت نخواهد کرد
 بنصرالله میرزا حکم فرمود که دروازه‌را خاک‌ریز کرده یک دروازه‌را
 برای آمد و رفت بگذارند مردمان و غلامان را برای حفاظت
 بدروج و خبرداری تقیّد نمود حسب الامر نصرالله میرزا بعمل
 آورده هر روز با قلیل سوار و پیاده و تفنگچی از قلعه بر آمده²⁰
 از یک طرف خود را بسنگر احمدشاه زده جمعی را مقتول و زخمی
 و قبل از آنکه لشکر افغانه بجهت دفع شرّ او سلک جمعیت

رادگان گردیدند و شاهوردی خان ملازمت نموده پیشکش
 گذرانید و از آنجا بمحاکم قوچان مشهور بخبوشان وارد گردیدند
 اللهوردی خان ولد محمد حسین خان حاکم قوچان بسبب غرور
 از استقبال تعلل ورزیده در ورود بقوچان چون جمعیت بسیاری
 ۵ از اکراد در رکاب حضرت میرزائی فراهم آمده رونقی در کار او بهم
 رسیده بود بملازمت حضرت میرزائی شتافت چون حضرت میرزا
 از سلوک اللهوردی خان ناخوش شده بود بحبس او امر فرمود
 حسب الحکم خان موصوف را گرفته کنده و دو شاخه نمودند
 خوانین اکراد از وقوع این امر مخوف و هراسان شده اراده باز
 ۱۰ گشتن اوطان خود داشتند که خبر ورود احمدشاه درانی بهرات
 گوشزد خاص و عام گردید حضرت میرزا نظیر بزمانه سازی و
 صلاح وقت اللهوردی خان را از حبس بر آورده در مقام دلجوئی
 سرکردگان رستم نژاد بر آورده مجدداً خبر ورود شاه درانی
 بمقام جسام و لنگر رسید شاهزاده عالمقام عطف عنان از آن
 ۱۵ مکان بسمت چناران نموده که از آنجا روانه ارض فیض بنیان
 گردد در ورود بچناران سرکردگان اکراد هر یک با جمعیت خود
 معاودت بمکان سکنای خود نموده شاهزاده با فرقه غلامان وارد
 مشهد مقدس و حقیقت اکراد را بعرض حضرت شاهی رسانید
 شاه رخ شاه با نصرالله میرزا مصلحت نموده که نادر میرزا را باید
 ۲۰ بسمت عراق بنزد کریم خان زند فرستاد که رفته او را ملاقات
 کرده و لشکری جرّار با سرداری ذوی الاقندار از او گرفته با خود

Z. 3. Die Hs. schreibt hier u. im folgenden: اللهوردی خان.
 Ebenso consequent قوچان.

جواهرات دلیلی داشته باشیم همگی را این صلاح پسند خاطر
افتاده جعفرخان و نقدعلیخان با پنج شش هزار سوار حرکت
و روانه خدمت حضرت میرزا و در دو فرسخی چناران بغیض
رکاببوسی رسیده جواهرات مذکور را از نظر گذرانیده و در رکاب
میرزا وارد چناران گردیدند یک روز بعد از ورود حضرت میرزا⁵
از نقدعلیخان پرسید که این جواهرات از کجا بدست شما
آمده خان مذکور بعرض رسانید که در ایام خلع حضرت
شاهی و جلوس شاه سلیمان [...] و فرقه اوباش اکراد از جواهرخانه
بر آورده بودند این غلامان مطلع شده از آنها گرفته در نزد
خود نگاه داشته بودیم چون مال سرکار بود بنظر انور رسانیدیم¹⁰
حضرت میرزا هر چند مطلع بود که جمیع جواهرات گرانبهای
جواهرخانه ندری را نقدعلیخان و جعفرخان و یوسفعلیخان
جلایر بخانهای خود برده و برای رفع مظنه این قلیل جواهر
کمبها آورده اند که در السنه و افواه شهرت کند که آنچه
برده بودند خود آورده گذرانیدند لیکن چون تسلط کاملی¹⁵
نداشت مصلحتاً دیگر سخنی نگفته خاموش ماند از ورود
بچناران و سلوک نقدعلیخان و جعفرخان و محمدحسینخان
زعفرانلو و مشهور بایلخانی و رضاقلیخان ولد محمدرضاخان
کهنیکلو و دولیخان شادرلو و چند نفر دیگر از خوانین کرد
بملازمت حضرت میرزائی با جمعیت خود شتافته پیشکشها²⁰
گذرانیده و در رکاب میرزا روانه مکان شاهوردیخان حاکم

Z. 13. مظنه statt des مضیه (?) der Hs.

شاه موصوف بعد از مطالعه خواندن این غزل را موقوف نموده
غزلی دیگر برای سرور سرداران افغانی خواند که این بیت از
آن غزل است

عراق و فارس گرفتنی بشعر خود حافظ

بیا که نوبت بغداد [و] وقت تبریز است

5

از شنیدن این غزل سرداران افغان مبارکباد فتح ایران و بغداد را
بشاه مدورپناه داده از آن منزل کوچیده وارد هرات گردید

در بیان رفتن نصرالله میرزا بکردستان و خیبر ورود احمدشاه

درانی بمقام جسام و لنگر و معاودت او به مشهد مقدس و

10

حرب علی مردان خان با فرقه افغان نابکار قبیل از این که

نصرالله میرزا برای جمع آوری لشکر از فرقه اکراد از مشهد مقدس

عازم کردستان گردید خیبر ورود او بدو فرسخی چناران بسمع

سرداران و دلاوران کردستان رسید خوانین اکراد که بنا بر

بی اتفاتی شیوه مذمومه نفاق را در پیش گرفته و در خلع حضرت

15 شاه رخی جواهرات قیمتی سرکار ناری را از جواهرخانه متصرف

شده بودند از خوف تسلط نصرالله میرزا که به تهور و جلالت

موصوف و مقابل کوی نداشت چند نفر از سرداران مذکور

بیکجا شده مشورت نمودند که الحال صلاح در این است که

قلیلی از جواهرات کم قیمت را بر داشته حضرت میرزا را استقبال و

20 با او از باب اطاعت و انقیاد بر آمده جواهرات را تسلیم و در

صورت تسلط زبانی نکرده جوانی توانیم گفت و هر گاه دیگری

بحسب تقدیر در مملکت خراسان استیلا یابد در صورت بر رن

Z. 4, 5. Hâfiz, ed. Brockhaus, pag. 230. و fehlt in der Hs.

افسر صاحب‌قرانی زینت داده مانند اراجیف بطلب این مطلب
 بهر سو دود چنانچه میرزا علی‌اکبر بهرودی در ابیات اشعاری
 چند بنظم آورده و ملحق به بیت فردوسی نموده این دو
 بیت از آن اشعار است که مرقوم میگردند خطاب بچرخ
 کرده میگوید

باین زمانی جهانی دهی به هفت آسمان قرص ثانی دهی
 تو از بطن زرفانه ناپنگار چو احمد خری را کنی شهریار
 که تخت کیان را کند آرزو تفویر تو ای چرخ گردون تفو
 بهر تقدیر مکنون ضمیرش آنکه چون دو دفع دیگر خراسان
 رفته و قلیلی از مردمان کم نام که سردار الصاحب بالاحترام¹⁰
 بسبب بی‌رتبه‌گی آنها را از جا و مقام خارج نموده باو پیوسته
 بودند این دفعه هم جمعی از مردمان خراسان را از راه سلوک با
 خود متفق کرده بمراقت حضرت شاه‌رخسار به تسخیر عراق و
 آذربایجان و فارس پردازد چون صدور این امور [و] وقوع این
 مراتب پر فتور که از ضابطه عقل دور و از قول بفعل آمدن را¹⁵
 شاه مذکور و سرداران افغان پر شور غرور محض و محض غرور
 میدانستند پیش آمدن احوال را در همان منزل از دیوان لسان
 الغیب خواجه حافظ شیرازی تفأل نموده غزلی که بملاحظه شاه
 افغان در آمده این یک بیت از آن غزل است که نوشته میشود
 زبنفشه تاب دارم که زلف او زند دم
 تو سیاه کمبها بین که چه در دماغ دارد²⁰

Z. 11. Hs. بی‌رتبه‌گی.

Z. 20, 21. Hâfiz, ed. Brockhaus pag. 118, Vs. 3.

بخالی بودن اورنگ سلطنت از وجود پادشاه جم جاه ظلّ الله و
 بی اتّفاقی دلاوران خراسان و عراق و فارس و آذربایجان که هر يك
 در محلّ و مکان و سکنا و [? sic!] سقناق خود با یکدیگر در مقام
 نفاق و این مراتب در بین الامم مشهور آفاق بود بتصور شوکت
 5 و اقتدار افغانی و سایر فرق مستظهر گشته مصمم تسخیر بلاد
 ایران و علم استقلال بسمت خراسان افراشت و با صد هزار
 لشکر جرّار از دار القرار قندهار کوچیده در شش فرسخی نزول
 اجلال و آن مکان را محیّم سراق جیه و جلال نمود لیکن این
 مراتب را در نیافته که هر گاه صعوّه ضعیف کم نام بتصور خیالات
 10 خام صید کردن شهباز بلند پرواز بخاطر گذراند هر آئینه از زبانه
 شعله غضب شهبازی پیر و یالش سوخته باندك چنگلی در بین
 القدمین جمیع اعضایش در م شکند و اگر روباه مکار فریب بنیان
 بمعاونت شغالان دشت خذلان باراده حرب شیر زیان رطب
 اللسان گردد در زمان بیک سیلی غضنفری از پای در آمده
 15 بسرای عدم شتابد آری هر چند که تخت سلطنت از وجود
 حضرت قدر قدرت سای خالی بی نام و نشان و نامداران عرصه
 جنگ را با یکدیگر در اتّفاق درنگ باشد به بیابان گرد برهنه پای
 نسزد که بکثرت و جمعیت خود فریفته و مغرور گشته دم از
 گردن فرازی و سروری زند

در پیشه گمان میر که خالیست

20

شاید که پلنك خفته باشد

و هر کم حسب خفیف النصیب را کجا رسد که بخیال تمکّن
 اورنگ سلطنت و سریر آرائی تخت معدلت فرق خود را بدیهیم و

در بیان رفتن احمدشاه درآنی بار
سیوم باخراسان بعزم تسخیر آن ارض فیض بنیان
و حرب با دلاوران جلادت نشان آن مکان
و صادرات آن ایام

بعد از فتح جماعهٔ مرهٔ کفره که احمدشاه درآنی بعز⁵
فریدونی و بدبدیهٔ کاوسی از شاه جهان آباد عطف عنان بسمت
قندهار نموده بعد از طی مراحل که وارد محل مقصود گردید
لشکریان ایلات و اویماقات را باو طمان خود مرخص نمود که
بخانهای خود رفته از رنج سفر و مشقت راه آسایش یافته
بعد از نوروز فیروز سلطانی رهگرای حضور و برکاب حاضر شوند¹⁰
لشکریان حسب الحکم هر فرقه بمحل سکناي خود روانه گردیدند
و شاه ذی جاه که همیشه طایر خیالش از فضای تسخیر ممالک
ایران ابد تبیان که سجده گاه خواقین ذوی الاقتدار و نمونه
از ریاض جنات تجری من تحتها ^{الأنهار} و مقام قیام رستم نژادان
غیور نامدار است در پرواز و پیک اندیشه اش بفرمانفرمائی و تسلط¹⁵
هر یک از بلاد آن مملکت فردوس بنیاد با قایل تقدیر در راز و
نیاز از عدم وقوع این امر محال بی استقلال و دایماً در سوز و
گدازی بود در این اوقات که با نیل مقصود از هندوستان
معاودت و مالک خزانهٔ قارونی و جنود فرعون خود را دیده نظر

Z. 6. Hs. بدبدیه.

Z. 14. Korân Sûre 2, Vs. 23.

و دسته غلامان که از سمت دیگر تاخت بر آن لشکر آوردند
پای ثبات و قرار آنها از پیش بدر رفته شکست خورده رو
بفرار نهادند دلاوران ایرانی و افغان و روهیله حسب الحکم شاه
درانی تا بیست فرسخ آنها را تعاقب نموده سر و اختر مه بیشمار
5 از آنها گرفته قریب بصد هزار نفر از آن جماعه مقتول سیف
غازیان نصرت نشان و هجده هزار نفر زنده دستگیر پنجه تقدیر
گردیدند و من جمله مقتولین چهار صد فیل سوار که باصطلاح
مرهته آنها را رات میگویند که یکه بهادر است بودند و تمام
اسباب و توپخانه و اخیال خزانه و دواب و مایحتاجها آنها نصیب
10 غازیان و بحیطه ضبط شاه فیروزی نشان در آمد معدودی از بقیه
السیف زخمی و نالان خود را بدکهن رسانیده شاه درانی از این
فتح نمایان که ابتداء شجاع الدوله مصدر و منشاء بود بسیار از
شجاع الدوله مسرور و مشغوف گشته او را پرستم هند خطاب
نمود ابراهیم خان گاردی که در قید دلاوران شجاع الدوله بود
15 او را طلبیده بمعرض بازخواست در آورده فرمود که تو با وجود
مسلمان بودن تقویت کفر چرا کردی و بحرب اسلام آمدی او
در مقابل بمعان بر لاطائل جواب میگفت شاه درانی را غضب
مستولی شده آتشی عظیم افروخته او را سوخت و بقدر ده
دوازده هزار نفر از اسرای مرهته را شجاع الدوله شفاعت نموده
20 حضرت شاه بخاطر داشت نواب معز الیه جان بخشی آنها نموده
مرخص فرمود و خود باستقلال بعد از این مقدمات داخل شاه جهان آباد
و بعد از یک ماه عطف عنان بجانب قندهار نموده رهگرای آن
صوب گردید

حرب روی گرداند اورا طعمه شمشیر آبدار نمایند و خود با
فرقه قزلباشیه و دسته غلامان در یک سمت قرار گرفت لشکر
مرهته بهمان دستور که مذکور شد من حیث المجموع رو به لشکر
رو هیله آورده آنها را از جا کردند نواب شجاع الدوله بهادر را تاب
نمانده از یک سمت مانند اجل معلق با جمعیت خود یورش⁵
بر سر ابراهیم خان و فرقه گاردیان آورده از گلوله توپ و تفنگ
پروا نکرده بضرر گلوله جزایر دمار از نهاد آن جماعه کفار بر
آورده داخل توپخانه آنها گردید و از این طرف شاه درانی
توپچیان قدرانداز را بخالی کردن توپها پی در پی بر انباریهای
فیلان کوه توان و لشکر کفار ضلالت توأمان امر فرمود و قریب¹⁰
بسه هزار توپ که از سپاه درانی و سرداران رو هیله و احمد خان
بنگش و نواب شجاع الدوله و سایر سرداران بود بیکبار آتش افشانی
آغاز نموده از غریدن صدای رعداسای توپهای از دردم تزلزل در
ارکان وجود تبه روزان روسیاهان خذلان شیم راه یافته هر گلوله
سربسته که از دهن توپ جدا میشد بیک اجل بود که¹⁵
ندامی ارجعی بگوش جان سرداران شقاوت بنیان هر پیشه رسانیده
هر یک را فرداً فرداً بدخول سقر رهنمون و سریر آرای اورنگ فرقه
أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ میگردانید چنانچه
بحسب تقدیر جمع سرداران مرهته کفره از تدبیر شاه صافی ضمیر
هدف گلوله توپ رعد سریر و لشکریان طعمه شمشیر آبدار غازیان²⁰
دلیر گردیده ابراهیم خان گاردی خود دستگیر و باقی گاردیان
قتیل تیغ بیدریغ دلاوران شجاع الدوله و از یورش فرقه قزلباش

نساخته بمقر خود بر گشتند و از چهار طرف دلاوران ایرانی
 و افغان حسب الحکم شاه درانی راه‌ها را مسدود نموده که از
 هیچ طرف انوکه جماعه مره‌ته که در دور خود سنگری عظیم
 ساخته و توپهای کلان را چیده بودند نمیرسید و فرقه مذکوره
 ۵ بخاطر جمع در سنگر خود بودند و مطلقاً شاه درانی را با این
 جمعیت خاطر نمی‌آوردند و میگفتند هر وقت خواسته باشیم
 از سنگر بر آمده شاه درانی را با همه جمعیت او علوفه شمشیر
 آبدار نموده یکی از ایشان را زنده خواهیم گذاشت که بملک
 خود بروند و چون شاه درانی از همه طرف سد آمدن انوکه
 ۱۰ نموده بود و چند ماه بهمین دستور گذشت که انوکه بآن جماعه
 نرسید و آدم و اسب بسیاری بسبب بی‌انوقتی بمعرض تلف
 در آمدند و کار بر جماعه مره‌ته تنگ شد آن وقت همگی
 کمر بعزم شاه درانی بسته توپخانه را پیش انداخته مجموع لشکر
 سوار شده از سنگر بر آمدند و از این طرف هم شاه والاجاه و
 ۱۵ نواب شجاع‌الدوله بهادر و نجیب‌خان و سرداران روهیله و افغان
 مستعد حرب شده هر کس با جمعیت و توپخانه خود در
 مکانی معین بامر شاه درانی قرار گرفتند لشکر هنوز مانند سیلاب
 گل‌آلود با تیغهای آخته در و دشت را فرا گرفته زیاده بر دو هزار
 چهار صد فیل سوار که همه سردار و هر یک خود را در روز
 ۲۰ جنگ بصد سوار برابر میگرفتند در انباریهای زردوزی در کمال
 وقار قرار گرفته و لشکر خود را تحریک بحرب مینمودند شاه درانی
 افواج هندوستانی و افغانه را بمقابل آنها فرستاده و لشکر خود را
 در عقب مقرر نمود که هر گاه احدی از لشکر هندوستانی از

بضابطه خود غسل نموده و این را بفال میمون دانسته و از آنجا باز بسمت شاه جهان آباد باراده حرب شاه درانی معاودت نمودند و بسبب طغیان آب که عبور از آن بدون کشتی متعذر بوده جمیع کشتیها در اختیار مرهته بود شاه درانی برای گذشتن از دریا راهی نمییافت سرداران افغان و روهیله و نواب شجاع الدوله⁵ همگی در این فکر بودند که بدون کشتی از دریا بچه نوع عبور نمایند که شاه درانی را تدبیری بخاطر رسیده جمیع سرداران حکم فرمود که هر قدر فیل در لشکر باشد همگی را حاضر سازند حسب الحکم یک هزار و پانصد فیل از جمع لشکر فراهم آمده بعرض رسانیدند شاه والاجاه بیست هزار سوار ایرانی و افغان را¹⁰ حکم فرمود که همگی سلاح و آلات حرب را بار فیلان نموده خود بمسواری فیلان از دریا عبور نمایند و کشتیها که در اختیار مرهته است از آنها گرفته باین طرف دریا بیاورند که لشکریان بسهولت بآن طرف عبور نمایند حسب الامر شاه سواران مذکور با آلات حرب سوار فیلان از دریا عبور نموده بر مستحفظان¹⁵ کشتیها تاخته پاره را علوفه شمشیر آبدار نموده بقیة السیف فرار نموده به لشکر مرهته ملحق گردیدند دلاوران ایرانی جمیع کشته یهارا بحیطه ضبط آورده بخدمت حضرت شاه فرستادند شاه و لشکریان همگی عبور نموده چها[ر] گروهی لشکر مرهته را مضرب حیاام نصرت انجام نموده محسود چشم خصم بداختر²⁰ گردیدند سرداران مرهته از عبور لشکر شاه درانی مطلع گشته جمعی کثیر برای ممانعت مقرر نموده در مقابله فریقین دلاوران طرفین با یکدیگر بخصم افکنی دادمردی دانه در هیچ طرف کاری

نجیب الدوله لشکر مرهتته بشاه جهان آباد رسیده قلعه را محاصره نمودند تا يك ماه مردمان شاهي و اهل شهر قلعه را محافظت نموده به زن و خورد مشغول بودند یعقوب علی خان و مردمان شاه درانی که در قلعه بودند بسبب بی‌انوشی و طغیان رودخانه جمنا⁵ که کشتیها هم در اختیار لشکر مرهتته بود صاف در ماندن [در] قلعه ندیده پیغام سردار مرهتته دادند که ما دست از قلعه داری بر میداریم و قلعه را بشما وا میگذاریم بشرط آنکه قسم خورده قبول نمود که ایشان را صمیمتاً سالمأ به نزد شاه بفرستند یعقوب علی خان خاطر جمع کرده با جمعیت خود بموجب¹⁰ گفته سردار مرهتته بخانه نواب علی مردان خان که در کنار دریا واقع است رفته سردار مذکور برای ملاقات او رفته و او را ضیافت نموده رخصت نمود یعقوب علی خان در پیار جمنا بخدمت شاه رسیده حقیقت را بعرض رسانید شاه بر او اعتراض کرده بسیار میخواست او را بقتل رساند چون مقدمه جنگ در پیش بود¹⁵ بقتل او نپرداخته او را معاف نمود و بهار و بسواس را و سردار مرهتته ناروسنکر که معتمد ایشان بود با جمعیت بسیار در قلعه دهلی گذاشته و او را قلعه دار مقرر و خود روانه سمت لاهور گردیدند در نزدیک سهرند چاهی بود که معبد کلان فرقه هندو و عالم گیر ماضی آن چاه را مسدود نموده بود در ورود بان²⁰ مکان چاه مذکور را پیدا نموده و خاک و خاشاک او را دور نموده

Z. 6. در fehlt in der Hs., ist aber unbedingt nötig.

Z. 7. Hs. قلعه داری.

Z. 8. Ein solcher unvermittelter Übergang aus der indirecten Rede in die Erzählung ist bei Emîn öfters zu bemerken.

روهيله.... كه دوندی خان و قطب شاه و حافظ رحمت خان و
 سعد الله خان باشند با سرکردگان ديگر همگي با جمعيت خود و
 توپخانه كه عدت ايشان از يكصد و چهل هزار سوار و پياده
 زياده بود بخدمت شاه دراني حاضر شده ملازمت نمودند احمد خان
 بنگش هم با جمعيت بيست هزار سوار و پياده و توپخانه و 5
 سرانجام از مكنان خود روانه و فيض ياب حضور شاهي گرديد و
 نجيب الدوله بخدمت شجاع الدوله رسیده از طرف شاه دراني
 پيغام رسانيد كه چون مقدمه كفر و اسلام در ميان است در
 اين وقت خودداری نمودن دور از رويۀ دين داری و خلاف
 خوشنودي جناب اقدس باری است و بر جمع اهل اسلام 10
 بموجب شريعت حضرت خيرالانام اوقع اين كفرۀ ظلام لازم بل
 واجب است و هر كه خود را از اين جنگ معاف دارد بي
 شبهه از دين اسلاميه خارج و در شريعت غرّاي سيد المرسلين
 شرمسار خواهد بود نواب شجاع الدوله از اين پيغام نصيحت انجام
 متقاعد شده پنج هزار سوار قزلباش ايراني كه ملازم ركاب او 15
 بودند با چهار هزار سوار هندوستانی و توپخانه همراه بر داشته
 بخدمت شاه دراني شتافت حضرت شاهي جميع سرکردگان افغان را
 باستقبال نواب معز اليه فرستاده باعزاز تمام داخل لشكر افغان
 و بخدمت شاه دراني فيض ياب گرديد شاه والا جاه كمال شفقت
 و نهايت سلوك بعمل آورده با خطاب فرزندخاني او را نواخت قبل 20
 از ورود نواب موصوف و حافظ رحمت خان و سرکردگان روهيله و

الدوله... در ميان جماعه روهيله) انتشار یافته خوانين اين فرقه
 كه دوندی خان الخ

ملازم رکاب میبود از استماع آمدن لشکر مرهتته شاه درانی پرسید
 که بچه طریق با این جماعه حرب باید کرد نجیب الدوله
 بعرض رسانید که این جماعه با سرانجام بسیار و لشکر بی شمار
 میایند الحال مقابل شدن و حرب با این جماعه را چند وقت
 5 در عهده تعویق باید انداخت و مردمان معتمد را در قلعه
 شاه جهان آباد برای محافظت شهر و قلعه گذاشته و خود بدولت
 پیار دربارا مضرب خیام نصرت انجام مقرر فرموده و احکام بنام
 سرداران روهیله و افغان که در هندوستان سکنا دارند از حضور
 شرف صدور یابد که با جمعیت و لشکر خود برکاب ظفرانتساب
 10 حاضر گردند و مرا رخصت فرمایند که رفته نواب شجاع الدوله
 خلف الصدق نواب صفدر جنگ هم بهر قسم باشد رضامند کرده
 خدمت بیامورم بعد از رسیدن معز الیه و جمعیت روهیله
 هر قسم صلاح باشد در قلع و قمع این فرقه کفره باید کوشید
 شاه درانی رأی اورا پسندیده یعقوب علی خان و بلندخان
 15 افغان را با دو هزار نفر در قلعه به محافظت شهر مأمور و
 نجیب الدوله را برای آوردن نواب شجاع الدوله فرستاد و احکام
 بنام شجاع الدوله و سعد الله خان پسر علی محمد خان روهیله و
 جمیع سرداران روهیله و احمد خان بنگش شرف صدور یافت
 که جمعیت و توپخانه برکاب حاضر شوند و خبر رفتن
 20 نجیب الدوله برای آوردن نواب شجاع الدوله در میان جماعه

Z. 20. Hinter den Worten روهیله جماعه در میان ist offenbar eine Reihe von Worten durch Nachlässigkeit des Schreibers weggelassen. Man würde etwa erwarten: (خبر رفتن نجیب

لشکر او متفرق شده و از این خبر چهنکوراو مشوش شده
 صرفه در جنگ ندیده به سمت دکهن با لشکر خود گریخت
 عمادالملک هم تاب نیاورده با لشکر خود داخل شهر شده منظورش
 اینکه شاهزاده که بعد از کشتن عالمگیر برای تقلد امر سلطنت
 مقرر کرده بود همراه گرفته خود را بمأمنی رسانیده و لشکر دکهن را⁵
 طلبیده بعد از رسیدن آنها با شاه درانی مقابل شود شاه درانی
 بعد از داخل شدن عمادالملک بشهر از مکان خود حرکت کرده و
 نزدیکی شهر را مضرب خیام نصرت انجام نمود عمادالملک نیز مشوش
 شده خود به تنهائی از شهر برآمده بسمت قلاع سورج مل
 جاغه گریخت شاه درانی با لشکر داخل شهر شده بعد از چند¹⁰
 روز خبر رسید که چهنکوراو که بسمت دکهن گریخته بود با
 بهادر بسواس خلف ارشد پندت پردهان بالاجی راو و پیشواو
 سداشیو پندت عمه زاده بالاجی راو مذکور مشهور به بهاوجی و
 ماهار راو و اپاجی و سایر سرکردگان مرهته که زیاده بر سه لک
 سوار جرار با یک هزار و سیصد مضرب توپ و چهل هزار گاردی¹⁵
 بسرکردگی ابراهیم خان گاردی میبایند و نجیب الدوله افغان
 یوسفزی با پانزده هزار سوار افغان که باشند هندوستان بود
 از ورود شاه درانی به نزدیکی دهلی بخدمت شاه درانی آمده

Z. 5. بمأمنی. Das etwas undeutlich geschriebene Wort

könnte man auch بمأمنی lesen. Z. 12. Sic! Vielleicht بهادر?

Z. 12. Die Namen der Mahrattenführer sind folgende:

1. Viṣvās Râô, Sohn des Bâlâgî Râô Paṇḍit pradhân. 2. Der Pêṣva Sadâśêv, bekannter als Bhâogî Râô. 3. Mulhâr Holkâr, und 4. Appâgî Gâikavâr.

ایران و نفاق دلاوران خراسان را با یکدیگر برترتبه^۵ انتم دانست و حضرت شاه رخ را با شاه زادگان بدون جمعیت که در مشهد مقدس متمکن بودند وقت را فرصت دانسته مصمم رفتن خراسان گردید که خط عالمگیر رسیده متضمن بر اینکه عبادالملک بفکر ۵ قتل ما افتاده اگر حضرت شاهی خود بدولت تشریف فرمای این سمت شوند بجهت آنکه از دست این ظالم مستخلص شویم و الا نجاتی برای ما و فرزندان ما نخواهد بود از شنیدن این مضمون شاه درانی فسخ اراده خراسان نموده علم استقلال بجانب هندوستان افراشت از فرستادن این خط عبادالملک از حقیقت ۱۰ مطلع شده پیش از رسیدن شاه درانی عالمگیر را با چند نفر از اعوان بقتل رسانیده چهنکورای مرهته را با هشتاد هزار سوار مرهته طلبیده به اراده حرب شاه درانی با خود رفیق ساخته شاه زادگان تیموری را از ذکور و اناث از قلعه شاه جهان آباد بر آورده بنزد کامکار خان بلوچ فرستاد و خود با چهنکورای مرهته و جمعیت خود ۱۵ در پیار جمنه قرار گرفت شاه درانی بعد از دریافت حقیقت از خط عالمگیر با لشکر جرار خون خوار روانه دهلی شد و در ورود به نزدیکی شاه جهان آباد عبادالملک از ورود لشکر افغان مطلع شده با چهنکورای مرهته مشورت آمدن بر حرب شاه درانی نموده میخواستند که از دریا پیار شوند تپتهیلرای که سردار کلان و ۲۰ سپهسالار لشکر چهنکورای و در پیار دریا میبود به حسب اتفاق با فوج شاه درانی که برای تعیین مکان و دیدن لشکر خصم آمده بودند حرب اتفاق افتاد و گلوله به تپتهیلرا و مذکور رسید

استقلال احمدشاه بر سریر سلطنت رسید و بعد از چندی
 کیفیت برهم خوردگی احمدشاه با نواب صفدرجنگ باغ‌وای
 غازالدین خان مشهور بعمادالملک و حرب صفدرجنگ با احمدشاه
 در شاه جهان آباد و رفتن نواب صفدرجنگ بطرف صوبه خود و
 آزار شقاقلوس بهم رسانیدن و بهمان آزار دنیای فانی را وداع نمودن⁵
 و از اختلال اوضاع هندوستان سامعه افروز شاه درانی گردید از
 شنیدن این اخبارات مسرور شده مصمم رفتن هندوستان گردید
 نواب عمادالملک بعد از فوت نواب صفدرجنگ بفکر خودسری
 افتاده احمدشاه و نواب قدسیه والده ماجده او را که مدخلیت
 تامی در امور سلطنت داشت هر دورا بقید آورده دیده جهان بین¹⁰
 ایشان را از نور عاقل ساخت یک نفر از شاهزادگان تیموریه را برای
 نام بر آورده سریر آرای سلطنت و خطاب عالم گیری مشهور آفاق
 گردانید و بجز نام سلطنت عالم گیر را در هیچ امر دخلی نبود و
 شاه درانی با لشکر قیامت اثر کوچ بر کوچ از قندهار قطع منازل
 نموده به نزدیکی دهلی رسید عمادالملک عالم گیر را بر داشته باستقبال¹⁵
 شاه درانی شتافته بعد از ملاقات عالم گیر خود هم ملاقات نموده و
 شاه درانی داخل شهر شاه جهان آباد گردیده بعد از چند روز
 که شهر را نهیب و غارت نموده پادشاه بیگم صبیّه محمدشاه
 مغفور را بجهت خود خواستگاری نمود و صبیّه عالم گیر را بازواج
 تیمورشاه ولد خود در آورده عالم گیر را بدستور سابق دخیل امر²⁰
 سلطنت و عمادالملک را وزیر الممالک مقرر و خود با لشکر عطف
 عنان بجانب قندهار نمود در ورود بقندهار چون امر سلطنت

Z. 4. Hinter شاه جهان آباد hat die Hs. ein sinnloses بود.

نصرالله میرزا گشته بهاجوم عام دروازه را از مستحفظان بضرب چماق و چوب و سنگ گرفته صغیر و کبیر پیاده از شهر بر آمده تا طرق رفته نصرالله میرزا ملاقات کرده بشهر آوردند حضرت شاه رخی مخوف شده پناه بروضه رضویه سلطان الاولیاء علیه التحیة و ۵ الثناء... مشرف گردیده بعد از عتبه بوسی بخدمت والد خود رفته پای او را بوسیده خاطر جمع نموده داخل چهار باغ گردانید و خود بعد چند روز بتدارك دیده بجانب کردستان روانه شد

بیان رفتن احمدشاه درانی کُرت سیوم به
هندوستان و حرب نمودن با جماعه مرهفته و مغلوب
گشتن آن فرقه بی نام و ننگ بامر
10 ملک با فرهنگ

قبل از این رقمزد بیان گردیده که شاه درانی بعد از شکست از دلاوران نواب صفدر جنگ که وارد قندهار گردید لقمان خان برادرزاده اش را بسبب بغی و سرکشی بقتل رسانیده بفکر تدارك 15 و سرانجام لشکر افتاده مجدداً از فرقه قزلباش ایرانی و تورانی و افغان و کابلی دوازده هزار سوار دیگر ملازم نموده اسب و آلات حرب همگی را بقدر ضرورت مهیا و لشکریان دیگر را هم بهمین دستور بعد از دیدن سان هر کس را هر چه از آلات حرب از اسب و شمشیر و تفنگ و غیره در کار بود تدارك کرده شب و روز 20 بهمین شغل میپرداخت در این بین خبر فوت محمدشاه و

جست Z. 5. Hier ist wohl etwa folgendes einzufügen: نصرالله میرزا بزیارت امام علی بن موسی الرضا مشرف الخ

ولدان نقدعلی خان برادر جعفرخان در این باب تعلل ورزیده
 آتی بروی کار نیامد، نصرالله میرزا خود سوار شده با چند نفر از
 غلامان تا سرآب رفته مستحفظان را فراری و آبرا بسمت مشهد
 مقدس جاری نمود از معاودت ولدان نقدعلی خان با جمعی از
 اکراد بعزم مدافعه پیش آمده نصرالله میرزا کمیت جلالت را 5
 جولان داده با قلّت اعوان خود را بآن جماعه زده چند نفرا
 زخمی نموده آنها را شکست داده تا نزدیک قلعه روانیده بمشهد
 مقدس بر گشت و جمعیتی با خود فرام آورده بآن حضرت
 شاه رخى عازم تسخیر نیشاپور گردید عباس قلی خان ولد
 حسن قلی خان بیات که حاکم نیشاپور و نهایت استقلال داشت 10
 از اراده او مطلع گردیده جنگ میدان را با نصرالله میرزا صلاح
 حال خود ندیده تحصن اختیار نموده نصرالله میرزا بمحاصره نیشاپور
 پرداخت حضرت شاه رخى باز فرصت یافته نادر میرزا را طلبیده
 بدستور سابق راتق و فاتق امورات گردانیده قدغن نمود که
 اگر نصرالله میرزا بمشهد مقدس آید دروازه را برای دخول او 5
 باز نکنند و اگر جنگ پیش آید مردمان بروج و مستحفظان
 دروازه بدفع او پردازند نصرالله میرزا از تمهیدات شاهی مطلع
 شده دست از محاصره بر داشته باستعجال روانه مشهد گردید
 جمعیتی که با خود داشت همگی پراکنده و باوطنان خود رفتند
 با جمعی از غلامان بطرق رسیده ابواب شهر را بر روی خود 20
 مسدود دید لاچار آن روز آن شب را در بیرون شهر در کمال
 حیرانی گذرانیده مردم شهر مشهد از این احوال مطلع گشته
 بسبب ظلم و تعدی بسیار که از نادر میرزا بوقوع میرسید طالب

کومک داشته باشد مقرون بانجاح نفرمایند که از خوانین و
 سرداران خراسان احدی را ادعای سرکشی و کسی را مجال نافرمانی
 با ما نیست بندگان کریم خان خطرا در پرده خفا داشته به
 نصرالله میرزا اظهار نفرمود روزی نصرالله میرزا مجدداً باظهار مطلب
 ۵ پیشین پرداخته برای رفتن بخراسان که حضرت شاه رخی منتظر
 است گفتگو نموده بندگان کریم خان همان نوشته حضرت شاه را
 که در نزد منشیان سرکار خود سپرده بود طلبیده به نصرالله
 میرزا نمود حضرت میرزا از مکتوب مطلع شده خجالت بسیار
 کشیده بی نیل مقصود بسمت خراسان با صد نفر از آلمان خود
 ۱۰ مرحله پیما گردید و حضرت شاه رخی بعد از روانه نمودن
 نصرالله میرزا بسمت عراق نادر میرزا ولد کوچک خود را صاحب
 اختیار مشهد مقدس نموده در مسند فرمان فرمائی او را متمکن
 گردانید و نادر میرزا بر تق و فتق مهمات میپرداخت که
 نصرالله میرزا از شیراز بر گشته همان جا باستعجال طی مراحل نموده
 ۱۵ خود را بمشهد رسانیده داخل شهر گردید نادر میرزا از ورود
 نصرالله میرزا متوحش شده از دروازه دیگر بسمت چناران
 فرار نمود نصرالله میرزا در مسند فرمان فرمائی متمکن
 گردیده چون جعفر خان کرد که در چناران سکنا داشت نهری
 که مأخذ او از چناران در شهر و خیابان همیشه جاری بود
 ۲۰ سد نموده بطرف زراعت خود انداخته حکام مشهد مقدس
 چندین دفعه اراده کردند که آنرا بدستور سابق بشهر بیاورند
 بسبب قلت اعوان و جمعیت و کثرت اکراد و جعفر خان میسر
 نمیگردید نصرالله میرزا کس به نزد جعفر خان به طلب آب فرستاد

نذورات و پیشکشهای لایق گذرانیده بدآب و دستور پادشاهان
 با نصرالله میرزا سلوکی مرعی دارند نصرالله میرزا ۵۰ جا باستقبال
 آمده حکام هر دیار علی قدر مراتب پیشکش و هدایا گذرانیده از
 سرحد خود بمحکم اختیار دیگری میرسانیدند بهمین دستور داخل
 بحال پارس و خوانین زندیه و سایر اویماقات و ایلات و سرکردگان ۵
 بموجب حکم بندگان کریم خان که حقیقت احوال او بعد از
 این رقمزده کلک عنبرین میگردید تا تنگ الله اکبر استقبال نموده بآئین
 شاهانه داخل دار العلم شیراز و بدولتخانه کریم خانی نزول اجلال
 فرموده حضرت کریم خان تا در بارگاه استقبال نموده در یک مسند
 نصرالله میرزا با خود نشانیده لازمه سلوک مسلوک داشتند مکان ۱۰
 علیحده جهت خوابگاه و نشیمن ایشان مقرر و در تعظیم و
 تکریم و مهمانداری قصوری نمیفرمود بعد از چند روز حضرت
 میرزا لب بعرض مدعا کشوده حقیقت سلوک سرداران و فرقه
 اکراد و ایلات خراسان و بی اختیاری حضرت شاه رخی در ارض
 فیض بنیان و آمدن خود را برای امداد بخدمت و بی شوکت ۱۵
 ایشان بمعرض بیان در آورد بندگان کریم خان قبول فرستادن
 لشکر در خدمت حضرت نصرالله میرزا خراسان نموده بفکر
 کارسازی و تدارک قوشون افتاد در این بین خطی از جانب
 شاه رخی به کریم خان رسید بمضمون نصرالله سفیه و جاهل
 که از راه مکر و خدعه فریدون خان غلام و لله خود را بی ۲۰
 تقصیر و بی جهت بقتل رسانیده بحسب اتفاق رهگرای خدمت
 آن زبده آفاق بدون اطلاع گردیده که مابین اهل خراسان و
 عراق بانئ مفسده و نفاق گردید هر گاه در خواست لشکر و

خود رفته سلطنت را بی رونق و بجز نامی از فرمان فرمائی نمانده
 در این صورت ما را چنین بخاطر رسیده است که بدون اعانت
 کریم خان زند که در عراق میباشد امر سلطنت در خراسان
 بهیچ نوع صورتی نگیرد باید خود متوجه عراق شده با کریم خان
 ۵ ملاقات کرده فوجی از او گرفته و زود خود را برسانی که امید
 قویست که سلطنت را رونقی بهم برسد و بعد از این آنچه مناسب
 باشد بعمل خواهد آمد غرضش این بود که نصرالله میرزا که
 صاحب وایه و عزم است باین بهانه روانه عراق نماید و
 نادر میرزا دخیل امورات گرداند که سوای این تمهید نوعی دیگر
 ۱۰ تسلط نادر میرزا صورتی نخواهد گرفت نصرالله میرزا قبول رفتن عراق
 کرده از خدمت حضرت شاهی مرخص و صندوقچه ملو از جواهر
 قیمتی که دست اکبر خراسان باو نرسیده بود همراه خود بر
 داشته با چند نفر از غلامان رهگرای عراق گردیده در سرحد
 نیشاپور مردمان عباس قلی خان حاکم آنجا شب بر سر او ریخته
 ۱۵ صندوقچه را با بعضی اشیای دیگر غارت نمودند نصرالله میرزا بر
 سر این مقدمه گفتگوی نکرده روانه عراق گردید حکام سرحدات
 عراق از آمدن نصرالله میرزا مطلع شده حقیقت را بدربار
 عظیمت مدار کریم خانی عرض [کرده] منتظر حکم بودند که بهر
 نوع حکم صادر شود بعمل آرند از بندگان سکندرشان احکام
 ۲۰ و فرامین بسرحدات خود بجمیع خوانین و سرکردگان شرف
 صدور یافت که هر کس در حد و حدود خود استقبال نموده

میدانستند از قیل و قال مردمان قتل او را باور نکرده بخيال
 حبس او افتاده هکلی جمعیت نموده باراه او را از حبس بر
 آرند مستعدّ حرب گردیدند بعد از تحقیق که قتل خان
 مذکور معلوم ایشان گردید جمعیت آنها از یکدیگر پاشید
 هر یک بمکان خود رفتند خواجهگان که در حرم آمد و شد^۵
 داشتند ماجرای قتل فریدون خان را بحضرت شاهرخى عرض و از
 حقیقت جمعیت غلامان آگاه گردانیدند حضرت شاهى در
 کمال غضب از حرم سرا بر آمده با وجود بیچشمی نصرالله میرزا را
 چشم نمائی معقول کرده و يك نفر از غلامان قاتل فریدون خان را
 بروز خود نشانیده چشمهای او را کنده داخل حرم سرا گردید^{۱۰}
 نصرالله میرزا بعد از این مقدمه خود متوجه امورات گردیده
 بدون شرکت غیر بنیابت پدر بزرگوار برتنق و فتنق معاملات
 میپرداخت چون حضرت شاهرا با نادر میرزا محبت بیش از
 نصرالله میرزا بود مکنون ضمیرش این بود که نادر میرزا را دخیل
 امورات سلطنت گرداند لیکن بسبب تهور و جلالت نصرالله میرزا^{۱۵}
 این امر در عهده تعویق مانده و نصرالله میرزا بخطاب ولی نعمتی
 در مملکت خراسان بین الناس مشهور و معروف گردید حضرت
 شاهرا تمهیدی بخاطر رسیده نصرالله میرزا در خلوة طلبیده
 فرمود که ما را مظنه این بود که سرداران خراسان هکلی اتفاق
 کرده سلطنت را رونقی بهم خواهد رسید چنانچه قبیل از این^{۲۰}
 که جمعیت سرداران منعقد گردید باقی مانده خزانه و جواهرخانه
 جناب نادری را سرداران مذکور بموجب خواهش خود آنچه
 خواستند کردند که هیچ چیز باقی نگذاشتند و هکلی باوطان

میان خیابان هر کس از جماعه افغان را دیدند بقتل رسانیدند
 و فرقه قزای را بگرفتن اسب و سلاح قناعت کرده دستگیر
 مینمودند و مردمان شهر هم جمعیت نموده بروج و دروازه را از
 کسان امیرخان عیناً بضرب شمشیر و چماق استرداد نموده از
 ۵ شهر بیرون کردند خان موصوف بی نیل مقصود بسمت دولت آباد
 محل سکناي خود فرار و فریدون خان بدستور دخیل امورات
 کلی و جزئی حضرت شاهرخي و با مردمان شهر رویه سلوک را
 مرعی داشت شاهزادگان عالی مکان نصرالله میرزا و نادر میرزا که خلفان
 حضرت شاهرخ شاه و در صغر سن بامر تدریس مشغول و در
 ۱۰ امورات کلی و جزئی بموجب حکم شاهی باسترضای فریدون خان
 روزگار میگذرانیدند بعد چندی که برادران را این مراتب بخاطر
 عالی گران و بطبع غیور ناموافق بود با یکدیگر باب مشاورت
 کشاده باستصواب یکدیگر بقتل فریدون مصمم و چند نفر از
 غلامان را هم در این امر با خود متفق و همدستان کردند روز
 ۱۵ دیگر غلامان را مکمل و مصلح در کناری مابین دلاوران خلوت
 و حرم سرا بصورت اخفا و داشته از جانب حضرت شاهرخي
 کس بطلب او فرستادند و حضرت شاهی را اکثر اوقات محل نشیمن
 در مکان شاهزادگان و برای امورات مخفیة ضروریة فریدون خان را
 بهمان جا متفرّد طلب داشته احکام ضروریة را باو میفرمود خان
 ۲۰ موصوف بهمین خیال بخاطر جمعیت تمام با دو سه نفر از آلمان خود
 روانه دربار حضرت شاهرخي و در ورود بآن مکان نصرالله میرزا با
 غلامان بر او تاخته همان وقت بدون تأمل بقتلش رسانید فرقه
 غلامان گرجی و غیره که خان مقتول را که سردار و بزرگ خود

مشهد مقدّس را ۴ باو سپرده و خود با لشکر افغان بسمت
 قندهار روانه گردید حضرت شاه‌رخى بعد از رفتن نورمحمد
 افغان فریدون خان غلام سرکار خود را بنیابت خود مقرر و
 نظام‌بخش امور سلطنت گردانید خان موصوف حسب الحکم
 خدمت مذکوره قیام و اقدام مینمود امیرخان قرای که از ۵
 نفاق سرداران خراسان مطلع و حضرت شاه را عاجز و بی معاون
 و ارض فیض‌بنیان را از وجود دلاوران خالی دید بطمع تسخیر
 مشهد مقدّس زیارت روضه رضویه را بهانه کرده با جمعی از
 همراهیان خود فرقه افغان درانی از محلّ سکناى خود حرکت و
 بجانب ارض اقدس روانه و در ورود بدر دروازه بآن حضرت شاه ۱۰
 با مردمان همراهی داخل شهر و به نحویکه با مردمان خود تمهید
 نموده بود دروازه‌ها را باختیار خود آورده جمعی را ۴ بر سر
 بروج فرستاده سه چهار برج را در اختیار آوردند از تصرف نمودن
 دروازه و چند برج و عدم لشکر در شهر استیلاى خود را در
 ارض اقدس یقیناً تصور نموده بنابر بی‌اعتدالی گذاشته بر ۱۵
 مردمان شهر دست‌اندازی نمود از این حرکت حضرت شاه‌رخى را
 غضب مستولی شده میرحسین خان افشار و احدالعین و
 فریدون خان نایب السلطنه را باخراج خان موصوف و همراهیان او
 مقرر فرمود حسب الحکم خوانین با جماعه غلامان و چند نفر
 از فرقه افشاریه با تیغهای آخته از دروازه چهار باغ بر آمده در ۲۰

Z. 10. Die Worte حضرت شاهي scheinen nicht hierher zu passen.

Z. 15. یقیناً. In der Handschrift unpunctiert.

هشیار گشته دانست که این کار از قلت اعوان بی نام و نشان
بدون تقدیر و خواهش خالق انس و جان بی بنیان بجز
دادن نقد جان خلاصی امکان ندارد و مضطرب گردیده بذیل
استشفاع اعتصام نموده شفیعیان برای عفو جرائم بدرگاه شاه
۵ افغان فرستاده چون طایفه سدوزه را ضابطه و قراردادی هست
که از ذات خود صاحب تقدیر را خود بقتل نمیرسانند شاه
درانی خان سرمست باده غرور را طلبیده از نیابت خلع و بحبس
نظر نگاه داشته در ظاهر از او بازخواست نکرد بعد از دو
سه روز در خفیه او را یکی از دلاوران ایرانی داده در شب
۱۰ بقصاص رسانید

در بیان احوال حضرت شاه رخ شاه و اهل خراسان و بقتل رسیدن فریدون خان غلام در آن ایام

در آوانیکه لشکر احمد شاه درانی از فوج قاجاریه محمد حسن خان
۱۵ شکست خورده وارد سبزوار و از آنجا شاه درانی بعزم سفر قندهار
کمیت گریز را جولان داده وارد هرات و نور محمد افغان را که
بخدمت نیابت سلطنه در مشهد مقدس در خدمت حضرت
شاه رخ میقرر کرده بود از مشهد طلبیده و امیر خان قزاق
که از ایل برلاسیه خراسان و محل سکناى او دولت آباد بود
۲۰ نظر بخدمات شایسته که سابق از او نسبت بشاه درانی بعمل
آمده او را برتبه سرداری خراسان ممتاز و محولات و اطراف

هندوستان شده از محلّ اختیار خود دور افتاده متجنّده و اوباش
 بعضی ایلات که در بیغولهای کمنامی خزیده و مترصد فرصت
 بودند و در نزد لقمان خان مذکور جمع شده دخل کلی در
 مزاج او بهم رسانیده او را بخودسری اغوا نمودند خان موصوف
 هم که از مدتها در دل نرد این مدعا میباخت مکنون ضمیر⁵
 خود را بروز داده باغوی عوام کالانعام لوی خودرای را بعزل عمال
 و صاحبکاران شاه درانی افراشته جمعی را بیابان گرد وادی
 حیرانی و متجنّده را دخیل امور سلطانی کرده سرگرم ساغر باد
 نخوت و غرور و خواهش خود و منافی رأی شاه درانی برتنق و
 فتق امور میپرداخت و از این مراقب بخیر¹⁰

نه هر که چهره بر افروخت دلبری داند

نه هر که آئینه سازد سکندری داند

نه هر که طرف کلاه کج شکست و راست نشست

سپاهداری و آئین و سروری داند

این خبر در دو منزلی سهند که بجانب قندهار بشاه درانی¹⁵
 رسید باستعجال با لشکر متوجه قندهار گردید مفسدان
 هنگامه طلب و اوباشان شرارت مشرب بمجرّد استماع از انصراف
 شاه درانی در همان شب متفرّق گردیده باوطن خود رفتند
 لقمان خان از قرار معاونان مأیوس گشته دست استئمان بدامن
 اعانت سرکردگانیکه با او بظواهر دم از وفاق میزدند زده جواب²⁰
 بجز نفاق چیزی دست یاب نگردیده بالضرورت از سرمستی غفلت

Z. 1. Oder متجنّده? Ich kann das Wort nicht nach-
 weisen; die Bedeutung ist ziemlich klar, Ebenso Z. 8.

دلاوران هفت صد نفر شتر زنبورک را بتصرف آورده بار بتورک بلشکر
 خود فرستاده پای جلالت را پیشتر گذاشتند شاه درانی از وقوع
 این مقدمه لشکر افغان را بیورش امر نمود بهادران افغان با
 شمشیرهای آخته جلوریز حمله ور گردیدند ایرانیان بضرب گلوله
 ۵ جزایر و توپچیان بخالی کردن توپهای پی در پی شکست در ارکان
 وجود آن لشکر انداخته بسیاری را از دلاوران افغان بیباک بخاک
 هلاک انداخته بسرای سهمناک آخرت فرستادند بقیة السیف تاب
 مقاومت نیاورده بی نیل مقصود بر گشتند از طلوع صبح تا
 بوقت مغرب نیران قتل و جدال اشتعال داشت تا آنکه سپاه
 ۱۰ شام پورده ظلام بر رخ چرخ نیلی قام کشید ابوالمنصورخان از
 همان مکان پیشتر نرفته دلاوران پیش جنگ را هم بماندن مکانی
 که بودند امر فرمود شاه درانی شباشب بسهند رفته از آنجا
 بشالامار و اسباب و بنه و اغراق را که در حصار شالامار گذاشته
 بود از خوف تعاقب بهادران لشکر ابوالمنصورخان حمل دواب
 ۱۵ نموده عطف عنان بجانب قندهار نمود و در بین راه خبر سرکشی
 و طغیان لقمانخان برادرزاده اش که در قندهار به نیابت خود
 مقرر کرده بود سامعه افروز او گردید تبیین این مقال آنکه
 روزیکه شاه درانی بعزم تسخیر هندوستان علم استقلال بر افراشته
 روانه میشد لقمانخان برادرزاده خود را به نیابت مقرر و در
 ۲۰ قندهار اورا دخیل امورات نموده بر مسند فرمانفرمائی متمکن
 گردانیده خود رهگرایی مقصد گردید بعد چندی که داخل خاک

جمعیت خود و سرکردگان دیگر که از غموری هل سن مبارزی را
 فراموش کرده صرت زدگان معرکه سیف و سنان بودند شتابان خود را
 بابوالمصورخان رسانیده زبان طعن بر گریختگان و مقتولان
 کشودند و جمعی کثیر از لشکر پادشاهی با سرکردگان خود از
 هند و مسلمان تگاور گریز را مهمیز زده بجانب شاه جهان آباد⁵
 بجست و خیز در آورده که تا دهلی عنان توسن فرار را نکشیدند
 شاه درانی با جمعیت خود که در مقابل ابوالمنصورخان صفدر جنگ
 بود زنبورکچیان را بشلیک امر و خود با جمعیت مهیا و مستعد
 حرب استناد زنبورکچیان شتران زنبورک را پیش دوانیده مکان
 بلندی را که مد نظر کرده بودند گرفته شتران را خوابانیده¹⁰
 زانوهای آنها را بسته بشلیک زنبورک و صدای کرنا غلغله بساکنان
 غبرا افکندند نواب شجاعتماب بهادران و یلان ایرانی را تحریک
 حرب و جماعه هندوستانی در این تصور محال منع و خود بر
 حوصله فیل سوار گردید غضنفرزادان ایرانی دست شجاعت از
 آستین جلالت بر آورده قریب یک هزار و هفت صد سوار از¹⁵
 خانه زمین خود را بر زمین گرفته دامن یلی بر کمر پرتی استوار
 و جزایرهای از دردها آتشبار را بر سر دست قرار داده بیسک
 شلیک دود از نهاد زنبورکچیان بر آورده اکثری را هدف گلوله
 جزایر نموده شلیک کنان داخل شتران زنبورک گشته ما بقی
 زنبورکچیان از شر گلوله جزایر تاب مقاومت نیاورده فرار نمودند²⁰

Z. 6. ^{notwendig} statt des ^{قرار} der Hs.

Z. 15. Die Hs. hat hier, wie öfters ^{هفصد} geschrieben.

Z. 17. Die Hs. hat ^{ده} statt ^{داده} verschrieben.

بسیاری از آن کافران را روانه دار البوار نموده یکه تازان افغان ۴
از يك طرف بقتل آن فرقه مترش بدکیش کوتاهی نکرده بضرب
پلارک افغانی تشویش در ارکان وجود آن غداران عاقبت ناندیش
انداخته دلهای آنها را ریش ساخته در اسفل السافلین با یزید
۵ لعین همدوش گردانیدند بقیة السیف که بشرط برنگشتن از
میدان رزم در بزم گفتگو کرده بودند پای ثبات و قرار ایشان را
از ضربدست دلاوران از پیش بدر رفته مانع ماده شغالان از
حملات شیران گریزان شده جمعی خود را بسنگر منو انداخته و
فرقه قول شاهزاده گردیدند دلاوران نصرت نشان ۴ از تعاقب
۱۰ دست بر نداشته داخل سنگر میروند بطمع خدمت وزارت پای
جلالت افشوده کر و فری بعمل آورده دانست که بجز زیان و
دادن نقد جان در آن میدان سود تصویری امکان ندارد پای
تهوورا بعقب گذاشته پس نشست بهادران محمدتقی خانی و
فرستادگان شاه درانی که سنگرها را از خصم خالی دیدند به
۱۵ نهیب و غارت دست تعدی کشوده چهکرها که مملو از بان
بود از رسیدن شراری از اخگر بیکبار آتش گرفته چندین هزار
بان در آن مکان بجولان در آمده از آتش او باروت توپخانه ۴
شعله ور گشته زیاده بر هزار نفر از غازیان ایرانی و افغان را
سوخته دلاوران ایرانی بشهدای کربلا ملحق و شجاعت پناهان
۲۰ افغانی بخدمت خلیفه اول و ثانی شتافته فیصیاب نهانی گشتند
شاهزاده دارانشان از خونریزی بهادران مخوف و هراسان شده با

Z. 15, hind. چ-ه-ک-را «a kind of carriage, a cart, car».
Die Hs. schreibt, wie fast immer bei auslautendem «: چهکرها.

مصرع تا چرخ سفله بود خطای چنین نکرد

قضا شاخصیست پنج انگشت دارد

چو خواهد از کسی کامی بر آید

دو بر چشمش نهد آنکه دو بر گوش

یکی بر لب نهد گوید که خاموش

و از ابیات مشهوره است

چو تیره شود مرد را روزگار همان کش کند کو نیاید بکار

غرض در حین گیر و دار خبر قتل وزیر الممالک انتشار

یافت دلاوران محمدتقی خان شیرازی از طرف دست چپ

بسمت میروند و گریخته بحملات نمایان آن گروه قوی بنیان را

از جا کنده تا به نزدیکی سنگو جمعی کثیر را طعمه

شمشیر آبدار و رمح آتش بار نموده راجه ایسری سنگه راجپوت را

تاب نمانده خود با تمام فرقه راجپوتیه که عدت آنها از سی

هزار متجاوز بود که بعزم بر نگشتن از میدان کین دامن

جامه های خود را رنگین و بیکدیگر بسته بودند پهای جلادت

در کمال تمکین بمیدان رزم گذاشته دلیرانه با بهادران در آویختند

شاه درانی فرقه از دلاوران افغانی را بکومک غضنفرزادان مأمور نمود

تا رسیدن کومک بدلاوران محمدتقی خان هزاران معرکه زبرد

بتوفیق خالق فشرده متهورانه آن گروه تبه روزگار را ببارقه تیغ

آبدار و سیف آتش بار و نوک سنان افعی مدار از پیش بر داشته

Z. 19. Die Handschr. hat فسرده. Mir scheint فشرده das zu erwartende, doch kann ich den Singular der Verbform nicht gut erklären. والله اعلم!

صفدر جنگ زانوی آنها را بسته طرح جنگ اندازند نوآب
 قمرالدین خان وزیر الممالک که بجهت حفظ گلوله توپ مستور خانه
 خمول و مترصد گرفتاری شاه درانی گاهی مشغول قیام و اکثر از
 راه سهو در ساجود بود همانا صورت فتنای خود را در آینه ضمیر
 ۵ مجسم دیده پیش از دخول وقت پیغمبر خوابگاه پرداخته منتظر
 امر قضا میبود که گلوله از گلولی توپ لشکر افغان خیره سر بامر
 فرمان فرمائی قدر بر آمده مانند دود بر سپهر اخضر عروج و ببال
 امتیاز در پرواز آمد چون حضرت وزارت پناه بجهت ملاقات چشم
 بر راه قضا بود بقوت کمند جاز به شوق مسارعت نموده اورا
 ۱۰ به نزد خود طلبیده بطرف خود کشید از ملاحظه این دلسوزی
 گلوله با سر پر شوق بملاقات وزیر عدیم‌المنظیر که در پرواز بود
 بیک چشم بر زمین آن راه دور را طی کرده مانند مصیبت زدگان سر
 برهنه و نالان و بی‌زبان بی‌زبانی از پیر و جوان جویای مکان وزیر
 الممالک هندوستان و پیرسان پیرسان برق‌سان خود را نزدیک تہ خانہ
 ۱۵ آن عالی‌مکان رسانیده اراده دخول داشت که دیوار مقابل تہ خانہ
 که بسرکوبی بلند پرواز آن قباحت انجام در آن ایام صورت اختتام
 یافته بود سدّ راه و مانع دخول گشته سر پر شور اورا ببغل
 گرفته بسبب بلند پروازی (?) سحابیتی که کرده بود بر زمینش زد آن
 مرحله پیما از بدسلوکی حریف پا در هوا سر خورده از خجالت بر
 ۲۰ زمین فرو رفت و به شوق قدم‌بوس حضرت آصف‌جاه جستن کرده
 در تہ خانہ ملاقات نموده بغل‌گیر و وزیر بی تدبیر را روانه دیار نیستی
 و خود را بدست لشکریان اسیر گردانید لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

بتوپ اندازی امر و از این طرف نواب ابوالمنصورخان با جمعیت
 دلاوران ایرانی و باقی سپاه خود از فرقه هندوستانی در دست
 راست قرار گرفته و میرمنو ولد قمرالدینخان با سپاه تورانی و
 سایر فرق از ملازمان تخت اختیار خود در دست چپ و شاهزاده
 عظیمالنشان با امیران و خوانین و سید صلابتخان و دلاورخان^۵
 با صلابت هندوستان و سپاه بی پایان پادشاهی در قلب لشکر
 بکشدن شقهای علم از دهاپیکر که با چرخ اخضر برابری میکرد
 مانند اسکندر محسود چشم خصم گردیده و سایر سرکردگان و
 خوانین در عقب قول شاهزاده والاگهر مستعد حرب و قتال و
 محرک ضابطه و قانون جدال میبودند ابتدا گلوله توپ بعزم^{۱۰}
 چرخاچی گری قدم در میدان رزم گذاشته بصدای رعد آسا
 تزلزل در ارکان خصم بی پروا افکنده دودلی خالی کرد شاه درانی
 محمدتقیخان شیرازی را با سه هزار نفر سوار قزلباش ایرانی در
 مقابل میرمنو که عدت لشکرش بسی هزار نفر سوار میرسید
 [مقرر] داشته و محانی قول شاهزاده فوجی را مانند کوه آهنی مأمور^{۱۵}
 بصف بندی و خود با دلاوران یکساز جرار افغان با جمعیت
 سی هزار سوار رو بروی ابوالمنصورخان آمده زنبورکچی باشی را امر
 نمود که شتران زنبورک که هفتصد نفر بودند پیش روی نواب

Z. 14. Die Handschr. hat عدت لشکرش را; doch ist unter dem Worte میرسید radiert!

Z. 14. Die Handschr. hat میرسید و داشته; das erste dieser Worte, sowie و sind auf einer radierten Stelle geschrieben. Am einfachsten wird der Text durch das ergänzte مقرر zu reconstruieren sein.

یکدیگر بسته بمیدان میرویم و خاک در کاسه سر دشمن کرده تا يك نفر از ما که راجپوتیه ایم زنده است از میدان بر خواهیم گشت حقیقت این مقال آن است که جماعه مذکور را ضابطه چنان است که در روز جنگ جامه های خود را رنگ کرده دامنهارا بر یکدیگر بسته قتیل معرکه مرده رنگی گشته بر میگردند و باصطلاح آن فرقه لباس زرد که [در] روز جنگ میپوشند کیسریه بانه مینامند که باین جهت درخواست نموده که فرقه ایرانی که در خدمت میباشند بهمه حکم بفرمایند که علامتی یا نشانی در کلاه خود نصب نمایند که ایشان از افغان شناخته شوند که از دلوران راجپوتیه ضرری بآنها نرسد و شرط کرده اند که از لشکر افغان احدی را زنده نگذارند مبادا در آن وقت شناخته بخيال لشکر افغان از راجپوتیه ضرری بمردمان ایرانی برسد نواب والاجاه چون از حقیقت احوال و خودستائی و کذب و لاف مردمان هندوستان واقف بود تبسم نموده جواب داد که اگر پیشتر درخواست زعفران میکردند از بلاد ایران و جاهای دیگر میطلبیدیم الحال این همه زعفران وجود ندارد فکر دیگر بکنند شاه درانی بعد از صف آرائی توپچیان خود را

Z. 7. کیسریابانه ; Hindî केसरियाबाना «saffron coloured, dressed in yellow».

Z. 7. Die Worte knüpfen an die Worte vor der Parenthese, die mit مقال این حقیقت beginnt, wieder an, und geben den weiteren Inhalt des پیغام an; aber nunmehr in der bei Emin nicht seltenen oratio obliqua in der dritten Person. Derartig nachlässiger Satzbau findet sich bei E. recht häufig.

باشند و در این امر تأخیر نفرمایند نواب معزّ الیه که از ترس
 گدولۀ توپ تۀ خانه بجهت خود از حفران کننده و در آنجا
 مقیم بود این پیغام را شنیده جواب داد که نواب ابوالمنصورخان
 چرا این همه جلدی مینمایید در این امورات تأمل و تدبیری
 باید نواب برهان الملک بسبب جلدی که از او بظهور رسید 5
 پادشاه را بر باد داد لشکر ابدالی را با توپخانه پادشاهی و کثرت
 افواج قاهره سلطانی مجال ستییز نیست بلکه در کار گریز اند ما
 بالهاجات نوشته ایم که دزدان خود را بفرستند که اسپهای لشکر
 ابدالی را تماماً دزدیده که آنها را پای گریختن نباشد آن وقت
 دلاوران همگی را بقتل خواهند رسانید که یک نفر از آنها زنده 10
 بدر نرود نواب ابوالمنصورخان از شنیدن این لاطائلات بفرستاده
 وزیر الممالک بدرشتی جواب داد که بندگان نواب وزیر خوب
 تدبیر کرده اند هر چند زودتر بوقوع آید بهتر است و ضربدست
 یلان افغانی و تهور دلاوران درانی در این زودی ضیابخش دیده
 تدبیر سپاه هندوستانی خواهد شد القصه تا ده دوازده روز بهمین 15
 گفتگوها گذاشت و در توپ اندازی روز بآخر میرسید روز دیگر
 که هندوی تیره روی شب از انجم کوکب سنگ فتنه را از دهن
 فرو ریخت و آفتاب زردکوش از افق تیغ کشیده بدامن چرخ
 نیلی آویخت آن دو دریای لشکر از سنگرها بر آمده در برابر
 یکدیگر صف قتال و جدال آراسته راجه اسری سنگه راجپوت 20
 که سردار پنجاه هزار سوار و رستم و زال را بخاطر نمیاورد بخدمت
 نواب ابوالمنصورخان پیغام نمود که بیست من زعفران امروز ما را
 ضرور است که جامهای خود را بآن رنگ کرده دامنها را بر

شاه جهان آباد مرحله پیمما گردیدند شاه درانی هم خبر جنود مسعود را شنیده فسخ رفتن دهلی نموده عطف عنان بطرف پشاور عسکر پادشاه هندوستان کرده از آمد و رفت فریقین تلاقی عسکرین در سه فرساختی سپهرند اتفاق افتاد طرفین بساختن مورچل که عبارت از سنگر است پرداخته سرداران لشکر پادشاه هند سنگرهای مستحکم در اطراف خود ساخته و توپهای تعبیه‌ی دم صف شکن را محاذی لشکر خصم چیده بصدای غرش توپ حلقه کوب در جنگ گشتند توپچیان لشکر افغانی که هفت عراده توپ کوچک جلو همراه داشتند باب صلاح را بسته دیده بسرگوشی فتیله [و] ماشه 10 عقدۀ دل توپ را کشوده بهر گلوله پیام تازه بگوش هوش دلاوران هندوستان رسانیده جمعی از انسان و حیوان را بسفر آخرت میفرستادند چند روز بهمین عنوان گذشت نواب ابوالمنصور خان که در طرف دست راست با دلاوران ایرانی قیام داشت بخدمت نواب وزیر الممالک پیغام فرستاد که با این همه سرانجام و کثرت 15 لشکر خون آشام در سنگر خودرا محافظت نمودن باعث دلیری خصم و خوف غازیان و امتداد ایام زیاده سبب پیریشانی دلیران است قراولان و یکه تازان شاه افغان از چهار طرف بسد طرق مأمور و مشغول اند که انوقت به لشکر پادشاهی نینمیرسد از خوف دلاوران افغان احدی را محال نیست که از سنگرها بیرون تواند 20 گذاشت در این صورت صلاح در آن است که دلیران و بهادران با نام و ننگ را بطرح ریزی جنگ مأمور و خود معاون آنها

و خبر راست و واقعی را حمل بر کذب میفرمایند معلوم میشود
 که حقیقت اسپان تازی نژاد همامون نورد و جلادت دلاوران
 شیرافکن ایرانی از خاطر شریف محو شده است اگرچه دیده
 اند گویا شنیده اند از اینجا تا سهرند ده دوازده کوس بیش
 نیست تحقیق فرمودن چنین دروغی لازم است نواب وزیر چند 5
 نفر هرکاره را برای رسانیدن خبر باستعجال روانه سهرند نمود
 احمدشاه درانی بعد از قتل و غارت قلعه سهرند بونه و انراق
 خود را بحصار شالامار با سنگین بار لشکر فرستاده و چهار هزار
 سوار برای محافظت در آنجا مقرر و خود از راه لودیانه بسمت
 شاه جهان آباد که شارع عالم است بدآب و قانون شاهانه روانه 10
 گردیده و فوج پادشاهی و سرداران از راه ماچه پیواره آمده با یکدیگر
 ملاقات نشد فرستاده نواب وزیر الممالک که بجهت تحقیق خبر
 بسهرند رفته بود بر گردیده حقیقت قتل و غارت و سایر
 مراتب را که دیده و شنیده بود با خبر رفتن شاه درانی بسمت
 شاه جهان آباد عرض نموده هکمی امرا و سرداران و لشکریان 15
 هندوستان از رفتن افغان بدلهی مضطرب و بی استقلال شده
 نزدیک بود که بدون جنگ و جدال متفرق شوند نواب
 ابوالمنصورخان سرداران لشکر هندوستان را دل آسا نموده با نواب
 وزیر الممالک مشورت و رفتن بسمت دهلی بنعاقب شاه درانی بصلاح
 اقرب دانسته از همان مکان امرا و لشکریان را مأمور بکوچ و الویه 20
 شیرپیکر آسمان ساری را از عقب شاه افغان شقه کشا و بجانب

Z. 4. Die Handschr. hat نشنیده.

Z. 21. Die Handschr. schreibt سقد کشا.

شلیک کنان بدآب و قانون شاهان در کمال جرأت و شأن نزدیکی
 سهرند آمده فوجی را بیورش قلعه مأمور ساخت دلاوران
 ابوالمنصورخانی خود را بکوشه کشیده ملاحظه میکردند که فوج
 مأمور یورش بیکبار تکاورانگیز گشته خود را بدروازه قلعه رسانیده
 ۵ دروازه را بزور بازوی دلاوری شکسته داخل قلعه و بروچ را به
 تصرف آورده به نهیب و غارت اهل قلعه دست تعدی کشوده
 خزانه و حرم و سرانجام قمرالدین خان را متصرف شده و خانهای
 گاهی رعایا را از اندرون تا بیرون آتش زده جمعی از مردمان قنیل
 سیف و سنان و بسیاری از نسوان بقید اسار در آمده بسته
 ۱۰ کمند فستراك دلاوران افغان گردیدند فرستادگان ابوالمنصورخان
 بعد از وقوع این مقدمه برگشته حقیقت را آنچه دیده بودند
 بعرض رسانیدند نواب ابوالمنصورخان از استماع تسلط افغان بر
 قلعه سهرند و قتل و غارت و بتصرف آوردن خزانه و حرم نواب
 قمرالدین خان بسیار ناخوش شده آوردنندگان آنچه دیده بودند
 ۱۵ بعرض وزیر الممالک رسانیدند وزیر الممالک از شنیدن این مقال
 رورا بر هم کشیده گفت این سخنان کذب محض است هنوز
 آمدن ابدالی به تحقیق نه پیوسته است نواب ابوالمنصورخان
 چرا این قدر بی استقلال گردیده است که چنین سخنان
 دروغ را باور مینماید هرکارهای ما زیاده از صد نفر برای تحقیق
 ۲۰ آمدن رفته اند تا حال يك نفر از آنها برگشته و اثر حرکت
 او اصلی میباشد هرکارها بتواتر خبر میرسانیدند نواب
 ابوالمنصورخان از استماع این خبر مرخرفات بر هم شده پیغام داد
 که نواب وزیر الممالک که منتظر خبرهای دروغ هرکارها میباشد

هندوستانی را در لشکر یا صکرا به بینید اورا بقتل رسانید که خبر
لشکر افغان بمردمان هندوستان نرسد چنانچه هرکارهای وزیر
و خوانین که برای تحقیق خبر میامدند بقتل رسیده کسی
بر نمیگشت نواب ابوالمنصورخان دریافت این مراتب کرده ده نفر
سوار از جوانان ایرانی را طلبیده برفتن سهند مأمور و ⁵ خواجه
که مستحفظ خزانه و حرم قمرالدین خان بود نوشته فرستاد که
اگر از آمدن احمدشاه و لشکر افغان بآجا خبری رسیده باشد
اطلاع دهد و فوج پادشاهی کوچیده از راه ماچهیواره روانه و بیک
منزلی سهند وارد و آن سرزمین مضرب خیام فلک احتشام گردید
فرستادگان نواب ابوالمنصورخان که بجهت خبر رفته بودند بسهند ¹⁰
رسیده قلعه را محفوظ و خواجه قمرالدین خان را بحفاظت و حراست
مستعد دیده نوشته را باو داده زبانی هم مستفسر احوال گشتند
بعد از اطلاع بر مضمون خواجه مزبور عریضه متضمن اینکه تا
حال از آمدن ابدالی هیچ خبری نرسیده است هر وقت خبر
برسد بعرض میرساند نوشته بفرستادگان تسلیم نموده و ¹⁵ خود با
مردمان در بروج قلعه بخدمت مأموره پرداخت فرستادگان شب
از قلعه برآمده در بیرون حصار بانتظار صبح بغاصله یک گروه
ماندند در برآمدن آفتاب صدای زنبورک بگوش ایشان رسیده
متفحص شده قراولان لشکر ابدالی را بنظر در آوردند که مانند
شیر گرسنه که جویای شکار باشد بهر طرف تک و پوی مینمودند ²⁰
لحه در آجا توقف نمودند که حقیقت را خوب در یافته روانه
مقصد گردند که رایت جاه و جلال افغانی نمودار و پیشروی
سواری احمدشاه درانی زنبورکچیان زحلنشان سوار اشتراک و

احمد را دست و پا بسته و پالهنک بگردن انداخته کشان کشان
 بدرگاه آسمان جاه حاضر خواهد ساخت نظر باین گفتگو امرای
 دیگر هم هر يك سخن گفتند حضرت خلافت پنهانی شاهزاده والا کثیر
 احمد شاه باین سفر مأمور و وزیر الممالک که قریب سی هزار سوار
 ۵ از تورانی و هندوستانی و کابلی در تخت اختیار داشت و نواب
 صفدر جنگ ابوالمنصور خان که دوازده هزار سوار از دلاوران ایرانی و
 بیست و پنج هزار سوار هندوستانی و سایر فرق ملازم همراه او
 بود و سرداران دیگر که هر يك صاحب ده هزار و پانزده هزار
 سوار بودند و با راجه اسری سنگه هندوی راجپوت که مالک
 ۱۰ پنجاه هزار سوار راجپوتیه و صاحب شمشیرتر از جمیع فرقه
 سپاه هندوستان بود سرداران مسلمان و هندو که ذکر همه بطول
 میانجامد همراه بجنگ شاه درانی با جمعیت خود مأمور و شاهزاده را
 بسید صلابت خان ایرانی که از امرای معتبر و نسبت خویشی
 پیداشاه داشت سپرده مرخص فرمود خوانین عظیم الشان از
 ۱۵ پادشاه دارانشان رخصت یافته در رکاب شاهزاده سکندرشان با
 زیاده بر دو صد هزار سوار و دو هزار ضرب توپ دوردم بکوکبه
 دارا و جم از شهر دهلی بر آمده رایت نصرت توأم را بسمت سهند
 جلوه گر گردانیده با خدم و حشم ره نورد مقصد گردیدند
 قمرالدین خان وزیر الممالک خزانه و حرم و اسباب زیادت را با يك
 ۲ نفر [از] خواجهای معتبر خود بسهند فرستاد که در قلعه سهند
 بوده از ضرر محفوظ باشند و خواجه مذکور را با هزار سوار و
 پیاده بیاسبانی و حفاظت امر نمود شاه درانی از روز حرکت از
 لاهور جمیع سرداران خود قدغن نموده بود که هر کس از مردم

الهام بیان تدبیر دفع اشرار افغان را کَرَّةً بعد آخر از هر یک
 پرسید نواب وزیر الممالک قمرالدین خان تورانی و نواب ابوالمنصور خان
 مشهور بصدفدرجنگ ایرانی همشیره زاده سعادت خان مشهور به برهان
 المملک که در آن وقت بمیرآتشکی که عبارت از توپچی باشی است
 مقرر بود و خوانین و امرا و منصبداران و سرکردگان دیگر که ۵
 بعزم آستان بوسی رسیده بودند بعضی که ضرب دست دلاوران و
 تهور و جلالت یدلان ایرانی را دیده و شنیده و میدانستند و
 بسبب ناخوشی مزاج پادشاه که از رفتن این سفر متعذر و مقابل
 شدن سپاه آرام طلب هندوستان بدون وجود پادشاه ثریامکان
 با جماعه افغان حکم بستن راه سیلاب بحس و خاشاک دارد 10
 جواب را برای صایب پادشاه گذاشته مهر سکوت بر لب نهاده
 خاموش ماندند خوانین دیگر که همیشه بتوسن غرور سوار و
 برق شمشیر جان سوز شیرشکار آن نامداران ایرانی را در روز مصاف
 ندیده بودند فتح را بکثرت لشکر و شکست را [به] قلّت عسکر تصور
 نموده متهورانه یکی از خوانین هندوستان (P) پایش گذاشته بعرض 15
 رسانید که احمد ابدالی در کدام شمار و قطار میباشد که جهان پناه
 در باب دفع او این همه تکرار میفرمایند بهر یک از غلامان و
 فدویان جان نثار ارشاد و حکم فرمایند رفته لشکر او را مقتول و

Z. 1. Die Handschrift hat: کَرَّةً بعد آخری^۱. Zu der hier vorgeschlagenen Lesung vgl. Zenkers Lexicon unter کَرَّةً : «einmal nach dem andern, oftmals».

Z. 14. Die Handschr. hat بکثرت و لشکر.

مذکور از آنجا عطف عنان بجانب ملتان و دیوهجات و بندگشات
 نموده بعد از اطاعت اهالی آن ملک خزانه معقولی بدست آورده
 اقتدار کلی بهم رسانیده سان لشکرا دیده قریب به هشتاد هزار
 سوار و پیاده بمعرض حساب در آمد از آنجا کوچ بر کوچ وارد
 ۵ غزنین و بعزم تسخیر هندوستان رهگرای کابل گردید بعد از
 جنگ و جدال و تسلط بآن ولایت و ناصرخان حاکم و
 صوبه داران مملکت روانه جلال آباد و از آنجا به پیشاور و اٹک و
 لاهور آمده آن سرزمین را بقیام خیام رنگین ترئین داده برفتن
 دهلی که بشاه جهان آباد مشهور است مصمم گشت

۱۰ رفتن شاه درانی سمت دهلی و شکست خوردن او و بی نیل مقصود برگشتن

شاه درانی با محمدتقی خان شیرازی و سایر سرکردگان افغان
 کنکاش و مشورت کرده از لاهور با لشکر نا محصور بعزم تسخیر
 ممالک هند بسمت سهند روانه گردید و در آن اوان مینو نشان
 ۱۵ فرمان فرمائی ممالک محروسه هندوستان پادشاه جم جاه انجم سپاه
 محمدشاه غازی که از سلسله علییه تیموریّه است در دار الخلافه
 دهلی زینت بخش اورنگ سلطنت و جهانبانی بود که خبر حرکت
 احمدشاه درانی و لشکر افغان بذروه عرض عاکفان جاه و جلال
 خلافت رسید چون حضرت خلافت پناهی بسبب ناخوشی مزاج
 ۲۰ حسب التجویز حکمای حاذق بخوردن دوا اشتغال داشت امرای
 قوی بنیان و خوانین عظیم الشان و سرداران جلالت نشان که در
 ظلّ لوای آسمان سای ابد بنیان بودند بحضور طلبیده بزبان

از سبزوار کوچیده روانه هرات گردیده در ورود بشهر هرات
عباس قلی خان را طلبیده میخواست بقتل برساند شاه قلی خان وزیر
در صدد منع بر آمده در ظاهر قتل او را موقوف نموده بخوردن
قهوه او را مسموم نمود چون حیات او باقی و در اجل تأخیر بود
حافظ حقیقی او را نگاه داشته ضرری باو نرسید خان مسطور⁵
دریافت این مراتب کرده خود را علیل بقلم داده برادر خود را
بوساطت وزیر در نزد شاه درانی گذاشته استدعای مرخصی بمشهد
مقدس نمود بعد از ورود بارض اقدس چند روز توقف نموده نیم
شب از مشهد بر آمده خود را بارض نیشاپور رسانیده بجمع آوری
مردمان نزدیک و دور و تعمیر آن بلده پرداخته بدستور سابق¹⁰
رایت شوکت و اقتدار افراشت شاه درانی از هرات حرکت نموده
روانه قندهار و در ورود بآن مکان بتهیئة و سامان لشکر
پرداخته از ایلات و احشامات دور و نزدیک اینجاری و چریک
طلبیده بعد از خودسازی مجدداً بسبب سرکشی اهل بلوچستان
و نصیرخان حاکم آن بلاد بسمت بلوچستان رایت اقتدار بر¹⁵
افراشته امکان و بلاد آنجا را عنفاً بتصرف در آورده از آنجا علم
استقلال بطرف سند جلوه داده لشکرها بتاخت و تاز و نهیب
و غارت امر نمود میان غلام شاه صاحب اختیار آن ملک که اهالی
آن ولایت او را پیر و مرشد و پادشاه خود میدانستند از باب
استئمان در آمده زر معند بهی داخل خزانه آن شاه ذی جاه کرده²⁰
شر او را از خود و بلاد و امکان متعلقه خود رفع نموده شاه

Z. 13. cf. oben pag. ۸ Anm. zu Z. 2. اینجاری

منتفرق گشتند لشکر افغان توسن جلالت را بتعاقب دلاوران مهمیز
 زده به جست و خیز در آوردند حسن خان و عیسی خان را
 از مشاهده این حال تاب نمانده نظر بکثرت اعدا و قلت خود
 نکرده مانند شعله سوزان خود را بر قلب لشکر افغان زده بضر
 ۵ سیف آتش بار دمار از نهاد آن فرقه جرار بر آورده جمعی را طعمه
 شمشیر آبدار و برخی را بقید کمند آسا گرفتار ساخته باستمداد
 جنود غیبی و لطیفه لاریبی و سعی و تردّد نمایان دلاوران ظفرتو امان
 نسیم فتح بر پرچم علم آن دو سردار زی شان وزیده بر لشکر افغان
 ظفر یافته از ضرب دست یلمان پای ثبات و قرار ابدالبیان از جای
 ۱۰ بدر رفته بی اختیار قرار بر قرار اختیار نموده مانند زاغ گانهم جرّان
 مُنتَشِر متفرق و توسن گریز را بسمت لشکر احمد شاه که در
 سبزوار بود مهمیز زده از پیش بدر رفتند متهوران شجاعت پیشه
 قاجاریه تا چهار فرسخ تعاقب نموده سر و اختار مه بیشمار و رکیب
 بسیار از آن لشکر دلاوران ظفرشعار گرفته بمکان خود معاودت
 ۱۵ نموده حقیقت روی داد را بعرض محمد حسن خان رسانیده منتظر
 حکم مجددی بودند بقیه السیف لشکر شکست خورده افغانان
 با شادپسند خان خود را به نزد احمد شاه رسانیده تهور و جلالت
 و خیرگی خصم را بذروه عرض رسانیدند شاه درانی بتوهم تعاقب
 نمودن محمد حسن خان بعد از این فتح نمایان مضطرب گشته

Z. 10. Korân, Sûre 54, Vs. 7. Die Hs. hat falsch جواد.

Z. 13. رکیب unsicher! Die Handschr. hat nur کیب (?).

Z. 15. Die Handschr. hat hier, wie öfters, falsch حسین.

Cf. fasc. I, p. ۲۸ zu Z. 9.

Z. 18. Handschr. بذروه.

احوال او پیشتر رقم زده کملک گهربار گردیده در استراباد فرمان فرما
و در دار المرز بانقراده مختار بود بمجرب سماع آمدن شاه پسند خان
افغان عیسی خان کرد و حسن خان لنک قاچار را با دو هزار سوار
جرار باستقبال لشکر افغان بایلغار فرستاد پیش تازان سپاه
نصرت نشان که سی صد سوار بودند در دشت مزینان گرد سم ۵
سواران را نیل چشم آن گروه کرده بطور فراقی که لازمه معرکه
آرائی فرقه قاچار است با سی هزار سوار طرح جنگ ریخته بضر
تیرهای دلدوز و طعن سنانهای جنگرسوز تا ورود سواران و
لشکر فیروز پای ثبات و قرار افشوده خصم قوی بنیاد را بروز خود
نشانیدند بعد از رسیدن حسن خان و عیسی خان صفوف ۱۰
قتال و جدال از طرفین آراسته گشته سرکردگان نامدار قاچار
سواران خود را در یمن و یسار بمقابله آن لشکر جرار داشته و
معدودی از دلاوران غضنفر و بهادران از دلاوران چرخچی مقرر
و خود مانند بدر فی وسط النهار با سی صد سوار در قلب لشکر
قرار گرفتند شاه پسند خان سردار افغانه از قلّت فوج قاچار و ۱۵
کثرت اعوان خود بخود بالیده بی اندیشه از راه غرور شش هزار
سوار بر داشته از یک طرف جلو ریز خود را بر میمنه زده دلاوران
قاچار با وجود قلّت داد مردی و مردانگی میدادند سردار مذکور
باقی لشکرا کس فرستاده با سپاندازی میسر امر و تحریض
نمود آن جماعه بیکبار هتگی از جای در آمده جلو ریز بر میسر ۲۰
تاخت آوردند از کثرت و غلبه خصم دلاوران بیک جا قرار نگرفته

انجم سپاه تیغ بیدار آخته خلق بسیاری از سادات عظام و
 علماء و صلحاء و اتقیاء ذوالعز و الاحترام را شربت شهادت چشانیده
 از نهیب و غارت و بریزش آب شمشیر تیز در قتل بندگان
 خداوند عزیز کاری کردند که طوفان نوح علیه السلام بگردش
 ۵ نمیرسید از ارتکاب صدور این امورات عظیم و قتل سادات و
 علماء واجب التکریم باد نخوت و غرور زیاده در کاخ دماغ آن
 شاه جای گیر و مستقیم گردیده بفکر تسخیر طبرستان که
 عبارت از دار المرز مازندران است افتاد و از این غافل که با
 شیران بی‌شک شجاعت و نامداری برویه بازی شغالان دشت
 ۱۰ هیجاء سرپنجه زن و با هزاران عرصه تهور و جلالت بعفوف
 سگان هرزه مرس دست بازی کردن خیال خام پختن است

بیت هرکه با فولاد بازو پنجه کرد

ساعد مسکین خود را رنجه کرد

شاه مذکور از راه غرور شاهپسند خان افغان که یکی از
 ۱۵ معتمدان او بود [با سی] هزار سوار جرّار برای تسخیر
 مازندران فرستاد

در بیان فرستادن شاه درّانی لشکر به تسخیر مازندران و مغلوب

گشتن آن عسکر بتأیید قادر مئان از حملات دلاوران نصرت‌نشان
 طبرستان در آن ایام محمد حسن خان ولد فتح علی خان قاجار که

Z. 3. Die Handschrift hat: از نهیب قتل و غارت. Das scheint mir hier sinnlos.

Z. 15. Die Worte سی هزار fehlen in der Hs. Ich habe die Zahl aus dem folgenden ergänzt.

در ظهور خلاف امر مسطور اگر چه يك سوزن باشد خود را قنیل
 سیوف غازیان غیور دانند از رعایا و برآیا که بندگان حضرت
 العالمین بودند تخلیه آن شهر در رفتن مسجد جامع بآه و
 ناله فقیرین ساخته اموال و اسباب و دواب و زرایین نامحصور
 بحیطه ضبط در آورده به تخریب شهر و بروج فرمان داده در ۵
 قلیل ایامی چنان آتش ظلم و عدوان افروخته گشت که بنیاد
 آن مکان فرحت بنیان بآب رسیده مع هذا اطفای حرارت شاه
 درانی نشده سواى مسجد جامع جای آباد نگذاشتند و زمین
 شهر را تمام از بیل و کلنک کنده زرایین و دفاین مدفونه آن
 بیچارگان را در هر جا بود بر آورده منتصرف و زمین را آب انداخته 10
 بجهت بر آمدن هجده روز مقام کرده ضعف و عجزه بسیاری را مقتول
 و اطفال و نسأ ایشان را اسیر صاعقه سرینجه تدبیر افغانه نموده
 آتشی در آن نواحی و سرزمین... که نایره آن تا بچرخ اسیر رسید
در بیان تسلط شاه درانی بشهر سبزوار و قتل و غارت آن
 مکان به سیف افغانه ستم شعار و از آنجا علم استقلال احمدشاه 15
 بسمت سبزوار در حرکت آورده تا ورود بآن مکان شرافت بنیان
 عنان توسن بیداد را جای نکشید چون اهالی آنجا اکثری
 سادات و جمعی زهاد و عباد و برخی صلحاء و اتقیاء و باقی
 رعایا که هکمی از امر جدال و قتال ناسی و عاری بودند شاه

Z. 13. Hier scheinen einige Worte ausgefallen zu sein;
 vielleicht سرزمین افروخت hinter.

Z. 16. Hs. hat شیراز statt سبزوار.

Z. 19. ناسی statt des ناسی der Handschrift.

خود با لشکر جرّار بعزم کینه‌جوئی و تسخیر نیشاپور روانه گردید
در بیان رفتن شاه افغان بر سر نیشاپور و تسخیر ارض
 فرحت‌بنیان و صادرات آن ایام چون در سنه ماضیه که
 امیرعلم‌خان نیشاپور را محاصره نموده بود زراعت آن دیار را پایمال
 ۵ سم ستوران لشکر و از جنس غله چیزی عاید صاحبان زراعت
 نگردیده و بعد از محاصره امیرعلم‌خان که شاه درانی آنجا را مدتی
 محاصره داشت در روز یورش مغلوب گردیده بهرات عطف عنان
 نمود بدستور زراعت و محصولات نزدیک آن بلاد را در ایام محاصره
 چراگاه دواب لشکر افغان و بلاد دور را بقدر ضرورت بمصرف
 ۱۰ سوارسات غازیان رسانیده زیادتی را پایمال حوادث گردانید از این
 جهت در قلعه نیشاپور اذوقه کم‌یاب و در محاصره حال
 ساکنان آنجا غریق لاجه اضطراب گردیده عباس‌قلی‌خان صاحب
 اختیار آنجا که مردمان را بی استقلال دیده بوساطت شاه‌قلی‌خان
 وزیر به تسلیم کردن قلعه راضی گردید مشروط هر گاه شاه درانی
 ۱۵ بقید قسم جان و مال اهل قلعه را چشم‌پوشی نموده به بخشش
 و بکینه دیرینه انتقام نه کشد هکلی مطیع و منقاد خواهیم شد
 وزیر مذکور بشاه مغرور این مراتب را فهمانیده درخواست
 عباس‌قلی‌خان را مستدعی گشت شاه افغان نظر بمصدمات سال پیش
 استدعای وزیر را مقرون بانجاح داشته گفت که از سرخون و
 ۲۰ قتل ایشان در گذشتم مردمان قلعه از انث و ذکور در مسجد
 جامع جمع شده هیچ چیز از مال و اجناس..... همراه نبردند

Z. 21. Das Wort hinter اجناس vermag ich nicht zu lesen. Es scheint درینه oder در بنه dazustehen.

فیض کبری محروم و از جناب شاهی مایوس است اگر از لطف
 حضرت شاهی باین عطیه و عظمی برسد باعث استحکام دوستی
 و دفع ضرر از بندگان جناب ایزدی خواهد بود حضرت شاه‌رخساری
 نظر بر بی‌سراجامی و عدم استطاعت قلعه‌داری مصلحت وقت
 را در ملاقات دیده جواب داد که در این صورت که مرکوز^۵
 خاطر آن شاه والا جاه زیارت امام اقام است اول ما ملاقات آن
 زبده آفاق ضرور و لازم است بعد از ملاقات بشرف عتبه بوسی
 درگاه سلاطین ساجده‌گاه فیض شدن اولی و انسیب است
 روز دیگر حضرت شاهی با چند نفر از غلامان دولت خواه بعزم ملاقات
 شاه افغان از مشهد مقدس بر آمده داخل لشکر و خبر آمدن^{۱۰}
 او بشاه درانی رسیده تا در بارگاه باستقبال حضرت شاه شتافته
 مصافحه بعمل آمده هر دو در یک مسند با یکدیگر نشستند
 پیمان را بپیمان موکد ساخته روز دیگر باتفاق سوار شده داخل
 مشهد مقدس گردیدند احمد شاه جهت سالی عتبه درگاه آسمان جاه
 گردیده سر افتخار باوج سماء رسانیده از آنجا بدولت سرای^{۱۵}
 سلطنت آمده با شاه‌رخ‌شاه دوستانه متکلم گردیده گفت که
 چون امرای خراسان با حضرت شاهی نمک‌حرامی کرده و سلطنت را
 خوار و مرتبه اطاعت و فرمان‌روایی بیمقدار و هر یک به بهانه
 بدربار خود رفته و سلطنت را بی رونق گذاشته اند نورمحمد خان
 افغان را برای نظام امورات و تنبیه سرکشان سرحدات خراسان^{۲۰}
 بنیابت سلطنت مقرر فرمایند که در خدمت‌گذاری و
 جان‌فشانی حاضر و در دولت خواهی قاصر نخواهد بود حضرت
 شاهی قبول این معنی کرده نورمحمد خان موصوف را بنیابت مقرر و

شخصی را به نزد عباس قلی خان حاکم قلعه نیشاپور فرستاده
 درخواست بر داشتن نعش مقتولین که در خندق و میدان
 افتاده بود نمودند خان جلالت نشان درخواست ایشان را به عز
 انجام مقرون و به بردن مقتولان امر نمود جماعه مذکور در آن
 ۵ روز بقدر [ر] مقدور نعش مقتولین را برده بخاک سپرده و توپهای
 بزرگ را شکسته حمل شتران نموده و از آنجا کوچیده روانه سمت
 هرات گردیدند در ورود بدار السلطنه هرات احمد شاه بفکر جمع
 آوری قوشون افتاده جمعیتی از نو فراهم آورده در همان سل بسند
 و بلوچستان رفته بر آنها ظفر یافته آن جاها را به تصرف خود
 ۱۰ آورده شوکت و اقتدار او زیاده از پیشتر گردید مجدداً بعزم
 تسخیر خراسان و کینه جوئی دلاوران آن دیار با لشکر خون خوار
 بعد از نوروز فیروز عطف عنان کرده رهگرای خراسان گردید
 در ورود به ملوک جام و لشکر رعایای آنجا را باطاعت در آورده
 کوچ بر کوچ وارد سرزمین ارض اقدس و محاصره مشهد
 ۱۵ مقدس لشکریان را مأمور نمود شاه رخ شاه بسبب قلت اعوان و
 کثرت فوج افغان از مقابله آن بحر بیکران عاجز و تحصن اختیار
 نموده بسد دروازه ها و محافظت بروج امر فرمود شاه درانی چون
 تسخیر قلعه مشهد را در حوصله امکان ندیده تسلط خود را
 بارض فیض بنیان امر محال تصور نمود تمهیدی بخاطر او رسیده
 ۲۰ حضرت شاه رخ شاه پیغام نمود که مرا شوق عتبه بوسی سلطان
 الاولیاء و سید الاتقیاء امام ثامن علی بن موسی الرضا علیه
 التحیه و الثنا دامن گیر شده کشان کشان تا باینجا آورده و
 الحال بسبب شور و شر طرفین که بی موقع اتفاق افتاده از این

سرنگون خندق ریخته برچرا از وجود افغنه خالی و بتصرف
 خود در آوردند از ملاحظه تهور و شجاعت و جلالت دلاوران
 شوکت افغان بر هم شکسته در سر رخنه هم جمعی کثیر از آن
 طایفه طعمه شمشیر آبدار پای قرار ابدالیان از جا بدر رفته
 بی ثبات و بفکر رسیدن سیاه‌فام شام کر و فری میکردند تا 5
 آنکه آفتاب عالمتاب سپر بجاه مغرب کشیده در پرده حجاب مستور
 گردید آن جماعه با این هم جمعیت و اسباب طرفی نه بسته
 مفاد کریمه کم من فتنه قلیله غلبت فتنه کثیره باین الله
 بوضوح پیوسته حایب و خاسر و زخمی و نالان کشتگان خود را
 گذاشته بی نیل مقصود با خاطر پیریشان در کمال خذلان بر 10
 گشتند و از خوف تعاقب و شبخون دلاوران قلعه کوچیده
 چهار فرسخ از قلعه نیشاپور فاصله از شهر کهنه مقام نمودند
 محصورین بعد از برگشتن لشکر ابدالی از قلعه بر آمده یراق
 و سلاح مقتولین را بتصرف خود آورده نیم‌جانی را که از لشکر
 افغان در میان خندق و بیرون دیدند بقتل رسانیده داخل 15
 قلعه گردیدند و چون لشکر افغان کشتگان خود را بحساب
 در آوردند آنچه در سر رخنه بقتل رسیده و جمعی که در
 چاه خندق بغرقاب نیستی افتاده و مقتولان یورش که از گلوله
 تفنگچیان بروج بسرای عدم شنافته بودند قریب دوازده هزار
 بقلم آمد احمدشاه و افغانان بماتم مقتولان الف داغها بر سینه 20
 کشیده بعد از خاطر جمعی از تعاقب نمودن بهادران قلعه

Z. 8, Korân Sûre 2, Vers 250.

Z. 10, Die Handschr. hat خزلان.

ندادند تا بوقت عصر طرفین داد مـردی داده جماعه افغان
 غلبه کرده برج نزدیک رخنه را بتصرف آورده علم استیلاء بر برج
 افراشته نقاره بشارت بنوازش در آوردند احمدشاه از گرفتن برج
 بشغف آمده زنبورکچیان را با دو صد نفر شتران زنبورک بکومک
 ۵ فرستاده که رخنه را از دست دلاوران گرفته بقلعه داخل شوند
 زنبورکچیان شتران را خوابانیده بشلیک زنبورک چند کس از
 دلاوران محصور که در سر رخنه بودند بدرجه شهادت رسانیدند
 و جعفرخان حاکم ایشان نیز گلوله زنبورک رسیده از پای در
 آمد و قطرات از خون او در وقت رسیدن گلوله باد بر سر و
 10 روی عباس قلی خان ولد حسن خان بیات که در آن ایام
 هجده سال از مرحله زندگانی طی کرده و در آن وقت بفریضه
 عصر قیام داشت پاشید خان جلالت نشان از کشته شدن
 جعفرخان و خیرگی لشکر افغان استقلال از دست نداده
 فریضه را با تمام رسانیده بجایکه جعفرخان قیام داشت در آنجا
 15 ایستاده دلاوران رستم نشان را بریختن خون افغان تحریک و
 تحریص کرده بیست کس از بهادران که در سر رخنه بودند
 برای گرفتن برجی که جماعه افغان بتصرف آورده بودند
 مأمور نمود بهادران حسب الامر خان نصرت قرین دامن یلی بر
 کمر پیرلی استوار کرده با شمشیرهای برهنه مانند برق لامع خود را
 20 بر فراز برج رسانیده نه کس از آن جوانان بضرر گلوله افغان
 از پای در آمده جان بجان آفرین سپردند و یازده کس که از
 سپرداری حفظ الهی بر سر برج رسید با افغانان برج مقابل
 شده چند نفر را غرق خون و علمدار را با بقیه افغانان از برج

مأمور و هر پنج نفر یک چاه را بر نمۀ خود گرفتند که پیش
از صبح بانمام رسانند چنانچه پیش از دمیدن صبح صادق
یکصد و هفتاد و هشت چاه بانمام رسیده و سر چاه را بخس
و خاشاک پوشیده هکشی بر سر رخنه و بروج رفته مستعد و
متهیای قتل گشتند

5

چو روز دگر مهره آتشین بر آمد ز حلقوم توپ زمین
شرارش همه کوه و هامون گرفت شعاعش زمین تا بگردون گرفت
در سرزدن آفتاب عالم تاب لشکر افغان مانند مور و ملخ اطراف
قلعه را گرفته توپ قلعه کوئی را بر رخنه بسته بضرر گلوله رخنه را
هوار نموده بیکبار یورش آوردند و محصورین با تیغهای آخته سر 10
رنه و بروج را گرفته و تفنگچیان بروج داد مردی و مردانگی
داده از لشکر دیو صورت افغان زیاده از دو هزار کس را ضرب گلوله
صاعقه بار نموده لشکر افغان خیرگی را از حد گذرانیده خود را
بخندق رسانیده جمعی کثیر در چاهها سرنگون رنج و غنا
گردیده در سر رخنه با محصور جنگ در گرفت دلاوران 15
غضنفرشان بامیدواری و معاونت خالق انس و جان تیغهای
فولاد سیاه جوهر خراسانی را میل چشم افغان ساخته سر و
تارک پر جوش و سینه با خروش آنها را بضرر بازوی دلاوری بر ۴
خراشیده بخلعت یاقوتی یَسْفِكُ الدِّمَاءَ سر و بر ایشان را رنگین
و بریختن خون آن جماعه خود را تسکین کرده رخنه را از دست 20

Z. 12, statt صرف der Hands.

Z. 13, statt صاعقه der Hands.

Z. 19, Kōrân, Sûre 2, Vs. 18.

خراب نموده و از آنجا در کمال خرمی و سرور بعزم تسخیر
 نیشاپور با لشکر مغرور کوچیده وارد نیشاپور و لشکر را محاصره
 قلعه مأمور نمود جعفرخان بیات که در آن اوقات موجب حکم
 شاه‌رخی بحکومت آن دیار مقرر بود در قلعه با دو هزار سوار
 ۵ میبود از در تدافعه بر آمده فیمابین هر روزه نایره جدال و
 قتل اشتعال داشت و شاه درانی لشکر را مأمور بیورش کرده از
 یورشهای پی در پی جمعی کثیر از لشکر افغان از برنا و پیر
 هدف گلوله و تیر گشته مطلقاً کاری از پیش نبردند و از
 توپهای جلو که همراه داشتند رخنه در اساس دیوار و برج قلعه
 ۱۰ بهم نرسید شاه افغان که سرمست باده غرور بود چند ضرب
 توپ جلورا حکم بشکستن کرده در عرصه قلیل توپ بسیار
 بزرگ قلعه کوب استنادان توپریز ریخته و سوار بر عراده و بسمت
 شمالی نیشاپور که در [آنجا] ارك واقعه است توپرا بسته و
 بضرب گلوله توپ قلعه کوب برجرا خراب نموده با زمین هموار و
 ۱۵ برابر کرده اراده بیورش نمود که جعفرخان با دلاوران محصور رخنه‌ها
 از سنگ و کلوخ و قالی و کلیم بسته و خود در دم رخنه مانند
 سدّ اسکندر سدّ راه شدند در آن وقت روز باخر رسیده
 بیورش را موقوف بفرمان نمودند جعفرخان و محصورین چون یک
 سمت قلعه‌ها صحرای دشمن را خیره‌سر و بی‌پروا دیده بخیال
 ۲۰ بیورش فردای افغانان تدبیری اندیشیده در دل شب جمع اهل
 قلعه‌ها از صغیر و کبیر بکندن و حفر چاه در میان خندق

Z. 1, Die Handschrift hat خورمی.

Z. 13, آنجا fehlt in der Handschr.

داخل اسقرار شود که جماعهٔ اکراد باو رسیده از چهار طرف
 سدّ راه گردیده بجو و جهد بسیار اورا گرفته مقید و محبوس
 و بمشهد مقدّس بخدمت شاهرخشاه بردند حضرت شاهی
 چون اورا منشائی کوری خود میدانست اول اورا کور کرده
 جعفرخان کرد که امیر موصوف در ایام اختیار اورا کور کرده ۵
 بود سپرد که بهر عقوبتی خواسته باشد اورا به کشد جعفرخان
 مذکور بعوض خون چشم خود اورا در زیر چوپ بقصاص
 رسانید

در بیان آمدن احمدشاه درّانی بر سر نیشاپور و محاصره نمودن
 قلعه و بی نیل مقصود برگشتن بر هرات از این طرف احمدشاه 10
 درّانی چون اوضاع سلطنت و حکمرانی مختل و امرا و سرکردگان
 را با یکدیگر در مقام نفاق دید با هفتاد هزار سوار جرّار خون
 خوار از مقام جام و لشکر حرکت نموده با کوبهٔ فرعونى وارد
 ارض نون و قلعه را محاصره نموده آن سرزمین را مخیم سراق
 جلال نمود امیر معصوم خان برادر امیر علم خان با قلیلی جمعیتی 15
 که داشت بمحافظت قلعه پرداخته بانتظار کومک از طرف برادر
 های هوی میکرد که خبر قتل برادرش رسیده گریبان بیطاقتی را
 چاک کرده از رسیدن کومک مأیوس و بسبب قلت لشکر و عدم
 معاونان راغب صلح گردید شاه درّانی اورا خاطر جمع نموده به
 نزد خود طلبیداشت امیر موصوف بخدمت شاه درّانی آمده 20
 کلید قلعه را به نظر او رسانید شاه موصوف اول بضبط اموال
 پرداخته بعد از استرداد نقود و جواهر و سایر اسباب يك طرف
 آن قلعه را که در متانت و استحکام ثانی اش سدّ سکندر بود

صبح گاهان که کوکبه از این مهر خاوری در عرصه جهان آغاز
جلوه گری کرد امیر بیخبر از تقدیر ماهچه لوائی استقلال را
بسمت جام و لنگر در حرکت آورده با لشکر نفاق اثر روانه
گردید در بین راه سرداران نفاق پیشه می اندیشه هر یک با
5 جمعیت خود باو طمان خود بر گشته امیر با قلیل جمعیتی
مانده چون روز خود را سیاه و بخت را واژگون دید از اندیشه
تضرر اکراد خون خوار بیقرار گردیده خود را بقلعه نون که بسیار
مستحکم و در تصرف داشت رسانیده بنه و اغراق و حرم را با
امیر معصوم خان برادر خود در آنجا گذاشته دوستی دولیخان
10 کرد شاد لورا سیر حفظ پنداشته با جمعیت قلیلی که همراه داشت
به نزد دولیخان موصوف رفته جمع آوری قوشون مشغول
گردید که بعد از جمعیت بمقائله احمد شاه پرداز سرداران اکراد
از حقیقت مطلع شده کس به نزد دولیخان فرستاده پیغام
دادند که خونی ما را در نزد خود نگاه داشتن خلاف ضابطه
15 ایلیت و خارج قاعده غیرتست اگر ایلیت منظور است بدین
مکر و خدعه امیر را به نزد ما بفرست و الا آماده جنگ باش
دولیخان موصوف چون تاب مقاومت ایلات را نداشت و نگاه
داشتن امیر را در حوصله خود ندید او را بسمت اسقرار که مردم
آنجا با او موافقت داشتند فرستاد و جماعه اکراد پی باین
20 معنی برده فی الفور هتگی سوار شده قلیل راهی باقی بود که امیر

Z. 12, Fehlt vor جمعیت vielleicht etwas wie فرام آوردن?

Z. 15, ایلیت hier und im folgenden unsicher. Etwa «Stammesfreundschaft, landsmannschaftliche Gesinnung»?

بیات که در ایلات مشهور اند روانه و در ورود به نزدیک
 نیشاپور کس فرستاده مردم آنجا را باطاعت خود دعوت نمود
 خلق نیشاپور فرستاده^۵ او را جواب داده بی نیل مقصود بر
 گردانیدند امیر علم خان لشکرا مأمور بیورش و در گرفتن نیشاپور
 جد و جهد بلیغ کار میفرمود مردم قلعه هم تحصن اختیار^۵
 نموده بامر قلعه داری و محافظت بروج قیام داشتند که خبر ورود
 احمد شاه درانی با لشکر قیامت اثر [به] جام و لنگر رسید امیر علم خان
 دست از محاصره قلعه نیشاپور کشیده بفکر رزم احمد شاه افتاد
 سان لشکر خود را دیده سی و پنج هزار جوان جنگدیده رزم
 آزموده نیزه دار خنجر گذار که هر یک رستم زال را بنظر در نمیآوردند^{۱۰}
 لشکر نویسان فردانرا بنظر خان عالی مکان رسانیدند بعد از
 ملاحظه فرد پنج هزار سوار خون خوار مقدمه لجیش لشکر مقرر
 نموده بنای کوچ را بغردا گذاشت امرای کرد و سرداران ایلات
 که از امیر عدیم النظیر آزرده خاطر و در کمین فرصت و چنین
 وقتی را از خدا میخواستند بنسار بر نفاق گذاشته ترك وفاق^{۱۵}
 جداستان گردیدند چون ایذا و تعدی و نهیب و قتل در
 باره عبّاد از سرکشان عالم کون و فساد منافی خواهش آفریدگار
 و محرّک سلسله غضب خداوند جبار و باعث تخریب بنیان
 دولت پادشاهان و خواقین ذوی الاقنندار است بدسلوکی امیر
 عالیشان با سرداران و ایلات خراسان سلسله جنبان دریای غضب^{۲۰}
 خالق انس و جان گشته تدبیر سرداران با تقدیر موافقت کرده

Z. 7, به fehlt in der Handschr., ist aber durchaus nötig.

Z. 16, Die Handschrift hat ایذا.

مراتب بر طبع ناگوار آمده همیشه در مقام انتقام میبود در این اوقات با جمعیت بسمت قلعه کلات رفته با یوسف علی خان و برادرش مقابل گشته کار جدال کشید آخر الامر یوسف علی خان و زال خان را با چند نفر از اقوام در نزدیکی کلات گرفته مقید و ۵ محبوس و بارض اقدس آورده حسب الصلاح سرکردگان قوشون آنها را بقتل رسانیده از ارض فیض بنیان با جمعیت خود بر آمده بفکر خود سری افتاده علم استقلال بر افراشت چون شاه رخ شاه را بعلت بی چشمی اختیاری در امر سلطنت نبود از امرای هم بسبب نفاق شاه زادگان که یکی موسوم به نصرالله میرزا و ۱۰ دیگری مسمی بنادر میرزا که اولاد اکبر و وسط شاه رخ شاه بودند احدی مطیع و منقاد نگردید از سلطنت بجز نامی مذکور نبود امیر علم خان جمعیتی موفور را از فرقه نخی و لالوی و خزیمه و سایر ایلات با خود داشت جماعه اکبران و ایلات دیگر که مطیع او نبودند کس بنزد آنها فرستاده بمتابعت خود دلالت ۱۵ و استمالت نمود بعضی از سرداران اکبران باطاعت او در آمده باقی که سرکشی نموده کار بجنگ و جدال کشید امیر موصوف بر سر آنها رفته بجبر و عنف بر آنها مسلط شده و اکثری را نهیب و غارت کرده چند نفر از سرکردگان اکبرانرا چشم کنده و همشیره دولیخان کرد شانرلورا بحباله نکاح خود آورده هر ۲۰ کجا صاحب اختیار و اقتداری در خراسان بود هتگی از راه اکراه بار اطاعت امیر انجم سپاه را بر دوش کشیده منتظر فرصت وقت میبودند و امیر موصوف هم اکثری از سرداران گردن کشرا معیوب و مقتول نموده بعزم تسخیر نیشاپور و تنبیه جماعه

و سایر طوایف که در تخت اختیار داشت در ایام محاصره کومک و اینجاری طامیده بود در این اوقات قریب دوازده هزار نفر سوار و پیاده تازه از افغانان رسیده بمعسكر شاه درانی داخل و شاه مذکور بکوکبه تمام روانه ارض اقدس گردید بعد از طی مراحل وارد محال جام و لنگر و بنهیمه قوشون و دیدن سان 5 مشغول گشت

در بیان احوال و استقلاال امیرعلم خان خزیمه و قتل او بدست جعفرخان و جماعه اکراک امیرعلم خان ولسد اسمعیل خان خزیمه که بعد از فوت والد همیشه از طفولیت متلزم رکاب نادرشاه و تربیت یافته آن ظلّ الله و بوفور عقل و کیاست 10 موصوف و به تدبیر و تهوّر بین الأمم مشهور آفاق و از جمیع سرکردگان خراسان در مرتبه و جمعیت طاق بود سبق ذکر یافت که در چند روزه عهد شاه سلیمان وکیل الدوله برتنق و فتق مهمات و امورات میپرداخت چون در غیبت او یوسف علی خان جلایر و زال خان برادرش مصدر حرکت قبیح گردیده 15 در جزو با سرداران دیگر اتّفاق کرده و شاه سلیمان را گرفته از سلطنت خلع و دیده او را از بینائی عطل ساخته شاه رخ شاه معیوب را بر سریر سلطنت متمکن گردانید امیرعلم خان را این

Z. 2, اینجاری? Die Lesung ist sehr unsicher; zu erklären vermag ich das Wort nicht.

Z. 11. Die Handschrift hatte erst موصوف an Stelle des مشهور; dann ist die erste Silbe مو zu مشه verbessert, das مشهور aber stehen geblieben, so dass die Handschr. مشهور صوف hat.

تارك همرا شكافته خاك آن مكان وسيع البنيان رنگين تر از لاله حمرا
و از ضرب دست يلان ثبات قدم دلاوران حكم عقيق يمين بهم
رسانيده و مريخ فلک از هيبت خونريزي تهمتنان بامان آمده
مانند سمک سینه بر زمين گذاشت و صدای های هوی دليران
۵ و ناله زخم داران و فریاد ضعيفان بگوش گردون ميرسيد قيامت
عاجيبی آشکارا گرديد که بهرام فلک انگشت تحير بدنندان
گرفت احمد شاه درانی که در بيرون قلعه بود و پييمان طالب
صلح گرديد چون [از] طرفين جمعى کثيری بقتل رسیده و
باقى دلاوران فريقين را که قريب دو روز و يك شب بود بدم آبی
10 لب تر نکرده دائم در زد و خورد بودند دست از کار و پای از
رفتار مانده رضا بصلح دادند بهبودخان و اميرخان به نزد
احمد شاه آمده بعدر کردهای خود متقبل رفاقت بودند.... از رفتن
خوانين به نزد احمد شاه مطلع شده فرصت یافته به نهييب و
غار ت شهر پرداختند آن شهر را نمونه شهر ری ساخته بمكان
15 خود برگشتند احمد شاه چند روز در آنجا مقام نموده بهبودخان
و اميرخان را ظاهراً رعايت کرده باطناً در حبس نظر ميداشت
بعد از آن که لشکريان را افقه حاصل شد باراده تسخير ارض
اقدس کمر بسته چون جلادت و تهوّر محصورين را در اين عرض
که قلعه را در محاصره داشت مشاهده کرده بود از ايلات قندهار

Z. 8, از fehlt in der Handschr.

Z. 12. Vor den Worten از رفتن muss etwas ausgefallen sein, da dem folgenden Satze das Subject fehlt; etwa جمعيت جمعيت, auf die aber das برگشتند... schlecht passen würde; vielleicht eher قزلباش; d. h. die Soldaten des Behbûd Khân.

جنگ را موقوف کرده بسرداران خود این پیغام رسانیده جواب
 با صواب بدهند که شاه ما منتظر جواب است تا یکنفر از
 لشکر افغان باقیست از قلعه دست بردار نخواهم بود امیرخان
 و بهبودخان از شنیدن این پیغام متفکر شده با یکدیگر
 گفتند که نه ماه است که هر روزه در جنگ و جدال میباشیم^۵
 و مکرر از شاه رخ شاه استمداد کرده کومک طلبیده ایم نفرستاده
 و انوقه هم در قلعه باتمام رسیده و کومک افغان هم روزه میرسد
 چون خود درخواست آمدن احمدشاه را کرده بودیم و او نظر
 باین پیغام طالب صلح میباشد حالا مصلحت در صلح است
 که دلاوران را طاقت قلعه داری بدون انوقه نیست این وقت را^{۱۰}
 غنیمت دانسته پیغام صلح با احمدشاه دادند دلاوران دست از
 جنگ کشیده بفکر صلح غافل از خود شده جماعه افغان که
 دلاوران را غافل دیدند از طرف نردبانها بر بدن قلعه گذاشته
 بالا رفته خود را باندرون برج رسانیدند آواز گیر و دار بلند شده
 سرداران قلعه که در فکر صلح فردا بودند خود را با دلاوران^{۱۵} بآن
 طرف رسانیده جماعه افغان را از برجها بیرون کرده بدفع آنها
 مشغول بودند که از آن طرف افغان بدر قلعه چسپیده از
 نردبانها بالا آمده جنگ در گرفت چند نفر افغان خود را بدروازه
 رسانیده در تاریکی شب که مردم مشغول جنگ بودند دروازه را
 وا کرده لشکر افغان داخل گشته جمعی که بحفاظت دروازه^{۲۰}
 مأمور بودند بقتل رسانیده همگی لشکر بقلعه داخل و تا طلوع
 صبح نایره قتال و جدال بحدی اشتغال داشت که دوست و
 دشمن یکدیگر را نشناخته به تیغ تیز و خنجر خون ریز ترک و

احمدشاه و لشکریان رضا بقضا داده فاتحه خواندند محصورین
 از خیالات افغانه مطلع شده بیش از پیش بفکر خود افتاده
 در محافظت بروج و سدّ راه آن جماعه سعی موفوره بعمل آوردند
 روز دیگر که صبحگاهان توپ از در دهانه گلوله آتشبار مهزرا
 ۵ از دهن در انداخت عرصه جهان را از سیاهی سیاه ظلمت
 پرداخت افواج بحرامواج افغان بدستور خود عده بسته سگی را
 کشته بسمت قلعه انداخت بعد از خود کسی یورش بقلعه
 انداخته دلان قلعه لشکر خیره سر افغان را هدف گلوله توپ و
 تفنگ کرده جمعی کثیر را خاک هلاک انداخته بسرای عدم
 10 فرستادند جماعه افغان نظر بعهد و پیمان دوشینه التفات
 بمقتولان نکرده پای جلالت پیشتر گذاشته افتان و خیزان از
 گلوله رس توپ و تفنگ گذشته نیم جان خود را بخاکریز قلعه
 رسانیدند محصورین بدفع آنها پرداخته از شراره اخگر باروت و
 انداختن قاروره خرم هستی جمعی دیگر را بآتش سوخته بباد
 15 فنا دادند تا غروب آفتاب فریقین پای قرار فشرده در گیر و دار
 بودند در هنگام شام حسب حکم احمدشاه یکنفر از دلیران
 افغان برای گذرانیدن پیغام آواز بر کشیده گفت که شاه ما
 میفرماید که ما بگفته و طلب شما باینجا آمده ایم این همه
 کشتش و کوشش از چیست الحال که کار باین جا رسید نه
 20 شمارا طاقت بیرون آمدن و نه مارا فرصت برگشتن است

Z. 4, die Hds. hat دهانه statt دهاله.

Z. 7, خودکشی? Etwa خودکشی?

Z. 8, Wohl دلاوران statt دلان der Hds. zu lesen.

هرات را گذاشته برویم در هیچ جا سرخرو نخواهیم شد تا جان
در بدن و رمق در تن داریم میکوشیم

دست از طلب ندارم تا کام من بر آید

یا تن رسد بجانان یا جان زتن بر آید

هنگی باین معنی هداستان گشته روز دیگر بدستور روز پیش 5
معركه جنگ و جدال آراسته یورش بقلعه برده جمعی دیگر در
معرض فنا دستگیر قضا گردیده بسرای آخرت شتافتند القصه مدت
نه ماه متوالی بر آن قتال و جدال اشتغال داشت چهره مقصود
در آینه مطلوب بهیچ نوع رخ ننموده و هه روز جمعی بسرای
فانی میشتافتند احمدشاه و سرداران افغانه مجدداً با یکدیگر 10
تجدید عهد کرده حوالها و نردبانها ترتیب داده مصمم یورش
گردیدند مشروط آنکه تا دروازه قلعه از گلوله سر بسته توپ
و تفنگ که نمونه رعده و برق و فرمان قضا جریان واجب
الادغان حضرت ملک الموت علیه السلام که بامر ملک علام در
آنها مشترک است هرکرا در یابد دیگری را عنان اختیار از دست 15
نرفته بخواندن کلمه اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ متکلم و دقیقه
مکث را جایز نداشته بمردی در آن ساعت مسارعت ورزیده
قدم جلالت پیشتر گذاشته از ننگ ملحه درنگ در عرصه
جنگ محترز باشد تا شاهد مطلوب در آغوش آید و تا قلعه
مفتوح نگردد احدی اراده بازگشتن نکند سرداران افغان و

Z. 5 باینمعنی in der Hds. sehr undeutlich; die Lesung ist mehr Vermutung.

Z. 13, Korân, Sûre 2, Vs. 18.

Z. 16, Sûre 2, Vs. 151.

آورده بنزیر پای فیل انداخته که فیل او را مضحک نموده و
 دو نفر دیگر از اعظم آن فرقه را بقتل رسانیده با جمعیت
 شایان داخل قندهار و سگه [و] خطبه بنام خود جاری ساخت
 و روز بروز رعب او در دل مردمان دور و نزدیک افتاده کار او بالا
 ۵ گرفت و از ایلات یوسفز و عمرز و سدوز و سایر طوایف
 که در کوهستانات و صحراها بودند از فرقه غلز و ابدالی فراهم
 آورده با فرقه قزلباش که قلیلی بودند عدت لشکریانش از چهل
 هزار متجاوز بود عزم تسخیر ولایات هندوستان نموده بعضی
 از محاللات غزنین را تاخت و تاراج کرده که در این بین عربضه
 ۱۰ بهبودخان و امیرخان از هرات باو رسید و حقیقت شاهرخ
 شاه و خلع شاه سلیمان و نفاق قزلباشیه را دریافته فسخ
 اراده بلاد هندوستان نموده با لشکر جرار وارد محال هرات و
 فرمان باسم بهبودخان و امیرخان نوشته بحضور طلبید فرقه
 قزلباش از رفتن خوانین به نزد احمدشاه مطلع شده بگرفتن
 ۱۵ خوانین با یکدیگر هداستان گشتند خوانین مذکور از این
 اراده پیشیمان شده با لشکریان بحفاظت بروج و قلعه پرداخته
 جواب احمدشاه حواله بتوب و تفنک نمودند احمدشاه بغصب
 آمده بـورش بقلعه برده دلاوران محصور بضرب توب و تفنک
 جمعی کثیر لشکر افغان را بـخاک هـلاک انداخته بوادی عدم
 ۲۰ فرستادند احمدشاه آن روز بی نیل مقصود بر گشته با سرداران
 فوج خود کنگاش کرده هگی متفق اللفظ گفتند که اگر قلعه

یکجا شده خان موصوف را بسرداری قبول و دستۀ علفی را
چیده آورده و بجای جیغہ بر سر او نصب کرده ملقب باحمد
شاه و از آنجا روانۀ قندهار گردیدند و در ورود بقندهار محمد
تقی خان شیرازی کہ حسب الحکم نادری با توکل خان حاکم
کابل و غیرہ کہ مأمور بگرفتن خزانہ کابل و لاهور و پنجاب و سایر^۵
امکنہ بودند با خزانہ و پیشکش حکام و عمال امکنہ مذکور
کہ عازم رکاب نادری و از قتل شاہی اطماعی نداشتند یک روز
قبل از ورود احمدشاه و لشکر افغان چمن قندهار را منزل
نمودہ بودند احمدشاه از حقیقت مطلع شدہ تاخت بر سر
آنها آورده خزانہ نادری را بتصرف آورده اقبال و اسباب آنها را نیز^{۱۰}
متصرف و محمدتقی خان را بمحببت و دل آسا در نزد خود
نگاہ داشته قتل نادرشاه را ظاہر نمود از اطماع این معنی
محمدتقی خان با چند نفر از جماعہ قزلباش خدمت احمد
شاه را قبول نمودہ حسب الفرمودہ احمدشاه قزلباش متفرق را
کہ در سمت کابل و لاهور و غیرہ امکنہ بودند نزد خود خواندہ^{۱۵}
بنوکرئ احمدشاه دلالت واستیمالت نمودہ جمعیتی فراہم آورده
و با احمدشاه بقندهار رفت مردمان قندهار از حقیقت احوال
احمدشاه اطماع یافتہ بگرفتن او در خفیہ مصمم گشتند و در
ظاہر کس با جمعیت خود بعزم استقبال بر آمدند و در وقت
ملاقات با احمدشاه یکی از سرداران افغان کہ رتق و فتق امورات^{۲۰}
و مهمات باو محوّل بود بہ بہانہ احمدشاه او را در مقام بازخواست

Z. 1, ms. hat: علفی. Z. 3, ms. hat: کردند.

Z. 11 und 12, ms. hat: در نزد خونکاه.

میکردند تا در اواخر که نادرشاه عزم سفر خراسان نموده يك
 منزلی خبوشان که مخیم سادات جاه و جمال گردید درویشی
 عاقبت اندیشی با کلاه پشمی در سر باحمدخان بر خورده بی
 اندیشه سطوت نادری باو گفت که در ناحیه وجهه تو اثار
 5 پادشاهی بنظر من میاید يك توپ کریاس بده تا برای تو خیمه
 چند با سرپرده دوخته وردی بخوانم که در این زودی سربرآرای
 تخت سلطنت گردی احمدخان سخن او را حمل بر طمع یک
 توپ کریاس نموده توپ کریاس باو داد و درویش مذکور
 همانجا از همان کریاس ده خیمه بسیار کوچک و سرپرده
 10 بدستور سرپرده پادشاهان بریده و بدست خود دوخت و همه
 جا همراه و در پهلوی خیمه خان موصوف خیمهای کوچک
 را مثل اطفال بر پا کرده و بخواندن اوراد مشغول میبود اتفاقاً
 بعد از سه روز قتل نادرشاه بوقوع پیوست لشکر افغان و اوزبک
 که از قزلباش مخوف و بعد از قتل شاه رهگرایی قندهار گردیدند
 15 احمدخان موصوف هم همراه بود سه منزل که از محل قتلگاه طی
 کردند همه جا درویش مذکور با لشکر مسطور همراه و بخواندن
 دعاء و در منازل [به] ایستاده کردن خیمهای طفلانه اشتغال داشت
 سرکردگان افغان با یکدیگر مشورت نمودند که ما را در این راه
 دور دراز شخصی که بامر و نهی او باشیم ضرور و بدون سردار
 20 رسیدن بقندهار با جمعیت از شر قزلباش امر محال و بسیار
 مشکل است و در تقرر سردار دست و پای میزنیم تا برسیدن
 منزل مقصود هرچه پیش آمد جمیع سرداران و لشکریان باین
 امر متفق شده فرعه این کار را بنام احمدخان زدند همگی

در بیان ماجملی از احوال احمدشاه افغان درانی و آمدن او بر سر قلعه هرات و سوانح آن ایام

احمدخان ولد زمانخان ابدالی سدوزه قبل از ایام سلطنه نادرشاه در دار السلطنه هرات متوسطین و رئیس قوم خود بود در ایام تسلط محمود و اشرف باصفهان در هرات انقلاب روی داده ذوالفقارخان ابدالی زمانخان را بقتل آورده علم ریاست بر افراشت احمدخان ولد او از خوف ذوالفقارخان گریخته بقندهار رفت در میان فرقه غلزه اوقات میگذرانید و هنگامیکه نادرشاه قلع و قمع جماعه غلزه و تسخیر قلعه قندهار را پیش نهاد خاطر کرده با عساکر نصرت‌مآثر به نزدیک قندهار رسید چون عبدالغنیخان و رحیمخان افغان ابدالی و سایر سرکردگان افغان با لشکر جرّار در رکاب نصرت‌انتساب بودند جماعه غلزه از احمدخان به سبب سرداران ابدالی بدمطنه شده اورا مقید نگاه داشته که مبادا 15 بخيال فاسد افتاده خلل در کار نماید بعد از جنگ و جدال بسیار که فتح قلعه قندهار نصیب اولیای دولت قاهره نادری گردید احمدخان محبوس را سرکردگان افغان از حبس بر آورده حقیقت حال اورا بعرض رسانیدند نادرشاه احمدخان را برتبه صاحبت یساوی سرفراز و در حضور بحاضر بودن مأمور فرمود 20 چندین سال که در رکاب نادری بود با فرقه ابدالی طرح آشنائی و دوستی انداخته بسبب تناسب ذاتی با یکدیگر آمد و شد

Früher erschienen:

- Abdo-'l-Wáhid al-Marrékoshí**, The history of the Almohades, preceded by a sketch of the history of Spain, from the times of the conquest till the reign of Yúsof Ibn-Téshufín, and of the history of the Almoravides. Edited from a Ms. in the University library of Leyden, by R. DOZY. 2d Ed., revis. a. corr. 1881. 8°. . f 4.75.
- Abou Alí al-Hosain b. Abdallah b. Sînâ ou Avicenne**, Traités mystiques. Texte arabe publié d'après les Manuscrits, avec l'explication en français par A. F. MEHREN. Ire—IIIme Fasc. 1889—94. fol. f 8.25.
- Abû Abdallah Mohammed ibn Ahmed ibn Jûsof al-Kâtib al-Khowarezmi**, Liber Mafâtîh al-Olûm explicans vocabula technica scientiarum tam Arabum quam peregrinorum. Edidit, indices adj. G. v. VLOTEN. 1895. f 5.25.
- Abû Bakr Muhammad b. 'Umar b. 'Abd al-'Azîz Ibn al-Qûtiyya**, Il Libro dei Verbi. Pubblicato da I. GUIDI. 1894 f 7.20.
- Abu Bekr Ibno-'l-Anbâri**, Kitâbo-'l-adh dâd sive liber de vocabulis arabicis quae plures habent significationes inter se oppositas. Edid. atque indicibus instr. M. TH. HOUTSMA. 1881. 8°. . . . f 4.20.
- Abu Ishâk as-Shîrâzî**, At-Tanbîh (Jus Shafiticum) quem e codice Leidensi et codice Oxoniensi edidit A. W. T. JUYNBOLL. 1879. 8°. f 5.25.
- Ad-Dhahabî** (SCHAMSO 'D-DÎN ABU ABD-ALLAH MOHAMMED IBN AHMED), Al-Moshtabih. E codd. mss. edit. a P. DE JONG. 1881. 8°. f 9.—.
- Al-Belâdsorî** (IMÂM AHMED IBN JAHJA IBN DJÂBIR), Liber expugnationis regionum quem e cod. Leid. et cod. musei Brit. ed. M. J. DE GOEJE. 1866. 4°. . . . f 17.—.
- Alfârâbî's** philosophische Abhandlungen aus Londoner, Leidener und Berliner Handschriften herausgeg. von FR. DIETERICI. (Arab. Text.) 1890. 8°. f 3.—.
- Al-Hamdânî's** Geographie der Arabischen Halbinsel nach den Handschriften von Berlin, Constantinopel, London, Paris und Strassburg zum ersten Male herausg. von D. H. MÜLLER. 1884—91. 2 Bde. f 14.—.
- Al-Makkari**, Analectes sur l'hist. et la littérature des Arabes d'Espagne, publiés par R. DOZY, G. DUGAT, L. KREHL et W. WRIGHT. 1855—61. 2 vol. 4°. f 56.25.
- Anecdota Syriaca**. Collegit edidit explicuit J. P. N. LAND. 1862—75. 4 vol. 4°. f 34.50.
- Annales** auctore ABU DJAFAR MOHAMMED IBN DJARIR at-Tabari, quos ediderunt J. BARTH, TH. NÖLDEKE, P. DE JONG, E. PRYM, H. THORBECKE, S. FRÄNKEL, I. GUIDI, D. H. MÜLLER, M. TH. HOUTSMA, STANISLAS GUYARD, V. ROSEN et M. J. DE GOEJE. Ser. I: Tom. I—VI, 1; Ser. II: Tom. I—III; Ser. III: Tom. I—IV. 1879—96 f 120.77.
- Bâsim le forgeron et Hârûn er-Rachîd**. Texte Arabe en dialecte d'Égypte et de Syrie. Publié d'après les Mss. de Leide, de Gotha et du Caire et accompagné d'une traduction et d'un glossaire par le comte CARLO DE LANDBERG. I: Texte, traduction et proverbes. 1888. 8°. f 3.—.
- Bibliotheca geographorum arabicorum** ed. M. J. DE GOEJE. Cum indic., glossar. et add. 1870—94. 8 vol. 8°. . f 88.—.
- Brünnow, R. E.**, Die Charidschiten unter den ersten Omayyaden. Ein Beitrag zur Geschichte des ersten islamischen Jahrhunderts. 1884. 8°. f 1.75.
- Catalogus codicum Arabicorum Bibliothecae Academiae Lugduno-Batavae**. Editio 2a. Auctt. M. J. DE GOEJE et M. TH. HOUTSMA. Vol. I. 1888. 8°. f 9.—.
- Diwan Poëtae Abu-'l-Walîd Moslim ibno-'l-Walîd al-Anqarî** cognomine Çario-'l-ghawânî, quem e codice Leidensi edidit, multis additamentis auxit et glossario instruxit M. J. DE GOEJE. 1875. 4°. f 11.70.
- Dozy, R. P. A.**, Notices sur quelques manuscrits arabes, avec un fac-similé de l'écriture d'Al-Makrîzî. 1851. 8°. f 3.50.
- Recherches sur l'histoire et la littérature de l'Espagne pendant le moyen-âge; 3me édition augmentée et entièrement refondue. 1881. 2 vol. 8°. f 9.50.
- Le Cid d'après de nouveaux documents. Nouvelle édition. 1860. 8°. . . . f 3.50.
- Lettre à Mr. Fleischer contenant des remarques critiques et explicatives sur le texte d'Al-Makkari. 1871. 8°. . . f 2.75.
- Die Israeliten zu Mekka von Davids Zeit bis in's fünfte Jahrhundert unsrer Zeitrechnung. Aus dem Holländ. übersetzt. 1864. 8°. f 1.75.
- Essai sur l'histoire de l'Islamisme. Trad. du Hollandais par V. CHAUVIN. 1879. 8°. f 3.75.
- **Supplément** aux dictionnaires Arabes. 1880. 2 vol. reliés. 4°. . . f 75.—.
- Corrections sur les textes du Bayâno 'l-Mogrib d'Ibn-Adhârî (de Maroc), des fragments de la chronique d'Arîb (de Cordoue) et du Hollato 's-siyarâ d'Ibno-'l-Abbâr. 1883. 8°. f 1.80.

Früher erschienen:

Edrisî, Description de l'Afrique et de l'Espagne. Texte arabe publié pour la première fois d'après les Mss. de Paris et d'Oxford, avec une traduction, des notes et un glossaire, par R. Dozy et M. J. DE GOEJE. 1866. roy. 8°. f 8.75.

Firdusii liber regum qui inscribitur Schahname. Editionem Parisiensem diligenter recognitam et emendatam lectionibus variis et additamentis editionis Calcuttensis auxit notis maximam partem criticis illustravit J. A. VULLERS. I—III. 1877—84. gr. 8°. f 35.25

Fraenkel, S., Die Aramäischen Fremdwörter im Arabischen. 1886. gr. 8°. . f 5.25.

Goeje, M. J. de, Das alte Bett des Oxus Amû-Darja. M. e. K. 1875. 8°. . f 1.50.

— Mémoires d'Histoire et de Géographie Orientales. 2e éd. 1886. N°. 1. Mémoire sur les Carmathes du Bahraïn et les Fatimides. 8°. f 3.—.

Guidi, I., Tables alphabétiques du Kitâb al-Agânî comprenant I) Index des poètes dont le "Kitâb" cite des vers; II) Index des rimes; III) Index historique; IV) Index géographique; rédigées avec la collaboration de MM. R. E. BRÜNNOW, S. FRAENKEL, H. D. V. GELDER, W. GUIRGASS, E. HÉLOUIS, H. G. KLEYN, FR. SEYBOLD et G. v. VLOTEN. 1er fasc. 1895. f 7.—.

Ibn 'Abd el-Kerîm 'Alî Rizâ von Šîrâz, Das Târîkh-i Zendîje. Herausg. von ERNST BEER. 1888. 8°. f 1.75.

Ibn-Adhârî (de Maroc), Histoire de l'Afrique et de l'Espagne, intitulée Al-Bayâno 'l-Mogrib, et Fragments de la chronique d'Arîb (de Cordoue); le tout publié pour la première fois, précédé d'une introduction et accompagné de notes et d'un glossaire, par R. P. A. DOZY. 1848—1851. 2 vol. 8°. f 16.—.

Ibn al Anbârî's Asrâr al 'Arabîya, herausgegeben von Dr. C. F. SEYBOLD. 1886. gr. 8°. f 3.—.

Ibn-Badrûn, Commentaire historique sur le poème d'Ibn-Abdoun, publié pour la première fois, précédé d'une introduction et accompagné de notes, d'un glossaire et d'un index des noms propres, par R. P. A. DOZY. 1846. 8°. f 10.—.

Ibno 'l-Kâisarânî (ABU'L-FADHL MOHAMMED IBN TÂHIR AL-MAKDISÎ), Homonyma inter nomina relativa, quae cum appendice Abu Musae Ispahanensis e codd. Leyd. et Berolin. edidit P. DE JONG. 1865. 8°. f 2.50.

Ibn-Wādhîh qui dicitur Al-Ja'qūbî historiae. Edid. indicesque adjecit M. TH. HOUTSMA. Vol. I: Historia ante-islamica. Vol. II: Historia islamica. 1883. 8°. f 15.—.

Imād ed-dîn el-kâtib, الفتح القدسي (Conquête de la Syrie et de la Palestine par Salâh ed-dîn), publié par le comte CARLO DE LANDBERG. Vol. I. Texte arabe. 1888. 8°. . f 9.—.

Kitâb al-Masâlik wa'l-Mamâlik (Liber viarum et regnorum) auctore Abu'l-Kâsim Obaidallah ibn Abdallah ibn. Khor-dâdhbeh et excerpta e Kitâb al-Kharâdj auctore Kodâma ibn Dja'far quae cum versione gallica edidit, indicibus et glossario instruxit M. J. DE GOEJE. 1889. 8°. f 9.50.

Landberg, C., Proverbes et dictons du peuple Arabe. Matériaux pour servir à la connaissance des dialectes vulgaires, recueillis, traduits et annotés. Vol. I: Province de Syrie. Sect. de Saydâ. 1883. 8°. f 7.—.

Lexicon geographicum, cui titulus est

مراسد الاطلاع على أسماء الامكنة والبقاع, e duobus codd. mss. arabice ed. T. G. J. JUYNBOLL. 1850—64. 6 vol. 8°. f 18.—.

Livre des Merveilles de l'Inde, par le capitaine Bozorg fils de Chahriyâr de Râm-hormoz. Texte arabe publié d'après le Ms. de M. SCHEFER, collationné sur le Ms. de Constantinople, par P. A. v. D. LITH. Trad. franç. par L. MARCEL DEVIC. Av. 4 pl. color. tirées du Ms. arabe de Harîri de la collection de M. SCHEFER. 1883—1886. gr. in-4°. f 12.—.

Nöldeke, Th., Geschichte der Perser und Araber zur Zeit der Sasaniden. Aus der arabischen Chronik des Tabari übers. u. mit ausführl. Erläuter. u. Ergänz. versehen. 1879. 8°. f 7.—.

Primeurs Arabes présentées par le comte DE LANDBERG. Fasc. I. 1886. 8°. f 1.20. Fasc. II. 1889. 8°. f 3.—.

Recueil de Textes relatifs à l'histoire des Seldjoucides. Publ. par M. TH. HOUTSMA. Vol. I: Histoire des Seldjoucides du Kermân, par Muhammed Ibrahim. (Texte persan.) 1886. f 3.50.

Vol. II: Histoire des Seldjoucides de l'Iraq, par al-Bondârî d'après Imād ad-dîn al-Kâtib al-Isfahânî. (Texte arabe.) 1889. f 5.25.

Vol. III, 1: Histoire des Seldjoucides de l'Asie mineure. (Texte turc.) 1891. 8°. f 5.—.

Sa'adja b. Jûsuf al-Fajjûmî, Kitâb al Amânât wa'l-I'tiqâdât. Herausgegeben von S. LANDAUER. 1880. 8°. f 4.75.

Scriptorum arabum loci de Abbadi-dis nunc primum editi a R. P. A. DOZY. 1846—1863. 3 vol. 4°. f 14.—.

Spitta-Bey, G., Contes arabes modernes recueillis et traduits. 1883. 8°. f 3.75.

Wright, W., Opuscula arabica, collected and edited from Mss. in the University library of Leyden. 1859. 8°. f 2.—.

Gulistāna, Abu'l-ʿāsan Ibn-Muʿammad Amīn

Das Muʿmil et-târiḫ-i baʿdnâdirîje des Ibn-Muʿammed Emîn Abu'l-ʿāsan aus
Gulistâne

Bd.: 2

1896

A.or. 3505 a-1/2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11798973-7